

Bernat Aragó Navarro

**‘ESCAPAR DEL POBLE’:
ITINERARIS DE SEXILI CAP A LA CIUTAT**

TREBALL FI DE MÀSTER

**Màster Oficial en Antropologia Urbana, Migracions i Intervenció Social
Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social**

Tutor/a: Yolanda Bodoque Puerta

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona
Juny, 2019

Resum:

El sexili és una tipologia de migracions motivada principalment per l'orientació sexual. En aquesta investigació s'analitzen, a través del mètode etnogràfic, les migracions sexuals entre l'àmbit urbà i el rural en el context de Catalunya. Els imaginaris col·lectius al voltant de les realitats de poble i ciutat, així com les característiques demogràfiques, socials i culturals, influeixen de manera transcendent en la perpetuació del fenomen. Mentre que institucions com la família, el biopoder, la repressió sexual i la sensació de control actuen com a elements propulsors d'aquestes migracions, la visibilitat i el reconeixement de la diversitat sexual i de gènere, l'establiment de la comunitat LGBTI i la identitat gai promoguda pel capitalisme rosa esdevenen pols d'atracció.

Paraules clau: Sexili, Migració sexual, Migració rural-urbana, LGBTI.

Resumen:

El sexilio es un tipo de migraciones motivado principalmente por la orientación sexual. En esta investigación se analizan, mediante el método etnográfico, las migraciones sexuales entre el medio rural y el urbano en el contexto de Catalunya. Los imaginarios colectivos en torno a las realidades de pueblo y ciudad, y también las características demográficas, sociales y culturales, influyen de manera trascendente en la perpetuación del fenómeno. Mientras que instituciones como la familia, el biopoder, la represión sexual y la sensación de control actúan como elementos propulsores de estas migraciones, la visibilidad y el reconocimiento de la diversidad sexual y de género, el asentamiento de la comunidad LGBTI y la identidad gay promovida por el capitalismo rosa devienen polos de atracción.

Palabras clave: Sexilio, Migración sexual, Migración rural-urbana, LGBTI.

Abstract:

Sexile is a type of migration which is mainly motivated by sexual orientation. This research analyzes, through the ethnographic method, rural-urban sexual migrations in the context of Catalonia. The collective imagination concerning the village and city realities, as well as the demographic, social and cultural issues, has a significant influence in perpetuating this phenomenon. Social institutions such as family, biopower, sexual repression and the feeling of being controlled act as driving factors of these migrations. Nonetheless, visibility, the recognition of sexual and gender diversity, LGBT community's settlements and the gay identity promoted by pink capitalism become authentic poles of attraction.

Keywords: Sexile, Sexual migration, Rural-urban migration, LGBT.

AGRAÏMENTS:

La investigació que es presenta a continuació, en el marc del Màster en Antropologia Urbana, Migracions i Intervenció Social (URV), és fruit de molta dedicació i esforços, però sobretot, també ha estat possible gràcies a una sèrie de persones que han exercit de suport acadèmic, anímic i personal. A totes elles, vull expressar-los el meu profund agraïment.

En primer lloc, l'etnografia mai és obra d'un sol autor, sinó que totes les persones que hi participen, d'una manera o altra també són coautors d'aquest treball, i per aquest motiu, m'agradaria agrair-los de tot cor la seva voluntat i disposició. També a la Fundació Enllaç per ajudar-me en la recerca d'informants.

Sense informants no és viable la investigació, de la mateixa manera que, sense tutoria no hi ha TFM. Agraïxo amb especial afecte a la Yolanda Bodoque, la meva tutora, tot el seu suport quan el camí era borrós, la seva paciència i dedicació, així com la seva disposició a tothora i totes les facilitats que m'ha posat per fer tutories a distància, treball online i reunions presencials. Sense les seves aportacions, la present investigació no hagués estat la mateixa.

Al professor José A. Langarita (UdG) li vull donar també les gràcies per obrir-me els ulls a nous punts de vista i per donar-me l'empenta que necessitava quan la bibliografia s'amagava i no sabia per on tirar. De la mateixa manera, agraeixo profundament a tot el professorat del màster MAUMIS: Jordi, Montse, Dolors, Ramona... i en especial a en Joan J. Pujadas, de qui he après moltíssim, per despertar-me l'interès i la passió per l'antropologia urbana. De la mateixa manera, també vull expressar el meu reconeixement a totes les companyes del màster, en especial a en Marc -amic i confident amb qui he pogut comptar en tot moment-, la Fàtima, la Cris, l'Alba, en Moritz i en Jordi.

L'acadèmia serveix per entendre i comprendre la realitat, però no és sinó des de la militància i l'autoorganització que es poden canviar les coses. Així doncs, vull fer constar que sense la meva implicació a la Crida LGBTI i sense totes aquelles persones que n'han format part i de qui he après moltíssim, no hagués estat capaç de dur a terme aquesta investigació.

Finalment, des de la meva estima personal, vull agrair també la inestimable ajuda i consell d'en Pau Canals, qui em va il·luminar en els moments més foscos, i sobretot de la meva família, que m'ha aguantat durant tot aquest temps: els meus pares, Xavier i Eulàlia, la meva germana Laura, i en especial, a en Jordi.

ÍNDIX

1. Introducció: migracions i opció sexual	4
2. Marc teòric:	8
2.1. Migracions i gènere de les migracions	8
2.2. Una mirada antropològica a la dicotomia rural-urbà	13
2.3. Heteronormativitat, control social i poder	17
3. Metodologia	25
3.1. Objectius i subjectes de la investigació	25
3.2. Tècniques utilitzades	28
3.3. Treball de camp	29
3.4. Limitacions i dificultats	31
4. Discussió dels resultats	32
4.1. Manca de referents LGBTI: “Ah vale, que es pot ser maricón!”	34
4.2. Visibilització i reconeixement: “Ser gai era cosa de la tele”	35
4.3. De la soledat a la comunitat: “no pot ser que sigui l’únic al món!”	37
4.4. “Desert sexual” vs “mercat sexual”: “No aniré a Saragossa a fotre un polvo”	39
4.5. De “marica del poble” a l’anonimat: “un altre cop que em coneguin no, sisplau!”	41
4.6. Percepcions. Control social o seguretat? “En un poble totes les finestres tenen ulls”	43
4.7. Conservadorisme rural, urbs liberal? “Hi ha poca gent a missa”	45
4.8. Violències, repressió i homofòbia: “Una moda passatgera”	47
4.9. Barcelona com a emancipació dels vincles familiars: “Tothom acaba necessitant una mica de ciutat”	49
4.10. Itineraris de sexili cap a la ciutat	51
5. Conclusions	65
6. Referències bibliogràfiques	69

1. Introducció: migracions i opció sexual

El present estudi pretén dur a terme una aproximació a través de l'etnografia als processos migratoris que es donen entre les zones rurals de Catalunya i la ciutat de Barcelona per raó d'opció sexual¹. Aquesta tipologia de migracions ha estat batejada amb el concepte de “sexili” pel sociòleg Manolo Guzmán (1997). Des d'una perspectiva analítica, aquest fenomen ens obliga a situar les qüestions relatives al gènere i la sexualitat com a elements centrals en els projectes migratoris (Pichardo, 2003); però entenent les migracions com a processos multifactorials, evidentment els factors econòmics, les xarxes familiars, la situació sociopolítica i les motivacions laborals també hi entren en joc, encara que en un paper secundari.

Malgrat que l'estat espanyol, i en particular de Catalunya, sigui un dels racons del món més tolerants pel que fa a les qüestions de gènere², i que la lluita pels drets de les lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals -d'ara en endavant LGBTI- hagi pres molta rellevància, avui dia moltes persones encara emigren dels pobles a les ciutats per poder-se desenvolupar sexualment i emocionalment en plena llibertat (Pichardo, 2003), fins i tot, encara que els subjectes migrants en alguns casos no siguin conscients del rol que ocupa la seva opció sexual en el seu procés migratori.

Abans d'endinsar-nos però en la matèria, seria convenient dur a terme una breu discussió sobre la nomenclatura del concepte del “sexili”. El terme encunyat per Guzmán sorgeix d'un joc de paraules entre la sexualitat i l'exili. Entenem l'exili com l'acció d'exiliar-se, és a dir, la separació d'una persona de la terra on resideix, molt sovint vinculada també a una expatriació, generalment causada per motius polítics³. Prenent la definició esmentada

¹ Utilitzo el concepte d'opció sexual enlloc d'orientació sexual per tal de reivindicar precisament que la identitat sexual i/o de gènere no és quelcom immutable. El terme “orientació” pot donar a entendre les preferències afectives i sexuals com a quelcom innat, de la mateixa manera que pot aportar una connotació negativa, com si es tractés d'una llosa que ha tocat viure. El concepte “opció” va més enllà de la simple atracció d'un gènere o un altre, sinó que també indica una sèrie d'actituds i la voluntat de trencar amb la norma, exercida amb consciència. Aquest segon terme fa referència a un model de sexualitat que triem viure i polititzar-la. (Brot Bord: <https://ja.cat/3cX31>). Tanmateix, utilitzo indistintament ambdós conceptes per tal de no malmetre l'estil lingüístic del treball.

² L'estat espanyol va ser pioner al món a l'hora de legislar a favor del matrimoni homosexual (Llei 13/2005) i la majoria de les diferents autonomies que el conformen compten amb lleis contra la discriminació per LGBTI-fòbia. Segons un estudi del Pew Research Center del novembre de 2018, l'estat espanyol és el segon país d'Europa on l'acceptació de l'homosexualitat és més alta en el conjunt de la societat.

³ Real Academia Española (2001). Diccionario de la lengua española (22.a ed.).

seria pertinent posar en dubte la validesa del terme “sexili” per abordar aquest tipus de migracions, per així evitar una equiparació arbitrària de dos fenòmens que no sempre han d’estar vinculats. Autors com Cribari et al. (2012) han qüestionat l’especificitat del terme, fent èmfasi sobretot en la càrrega social i històrica i en la connotació de migració forçada. És evident que la frontera entre una migració “forçada” i una de “voluntària” és una línia estreta i difusa, de la mateixa manera que les migracions són sovint el resultat de la combinació de molts factors, alguns d’ells escollits i d’altres situacionals. No obstant això, la duresa de la memòria històrica en contextos de dictadures repressives en la història contemporània ens obliga a plantejar-nos l’idoneïtat d’utilitzar aquest terme. Martínez San Miguel (2011) assenyala una nova accepció del concepte “sexili”, entès per les generacions més joves a Mèxic com l’expulsió d’un company d’habitació compartida per poder disposar d’un espai on mantenir relacions sexuals. Altres autors com Restrepo (2013) es decanten per usar el terme de “migració sexual” per a definir el fenomen, mentre que Peña (2010) i López Murcia (2015) utilitzen també el joc de paraules “sèxode” (èxode sexual).

Tanmateix, algunes investigacions des de l’antropologia i la literatura assenyalen l’existència d’un “exili interior” que posa en qüestió algunes estructures culturals com la identitat territorial, la nació, l’Estat o la frontera, i que és definit per Sebastián (2008) com “un estat d’ànim” relatiu a emocions i valors vinculats a la ruptura i la separació. L’autor descriu aquest exili no físic com a un aïllament envers la societat i els valors predominants en base a una diferència moral.

“Este marco semántico del exilio interior permite analizar formas de la marginalidad como constituyentes de una experiencia exílica, lo que implica una ampliación de la experiencia de violencia política como premisa del exiliado (como expulsado, perseguido, trasplantado) a una experiencia política de post-nacionalidad –fenómeno que no nace estrictamente de la violencia. Toda vez que la violencia política del sujeto y la contemplación sufriente de la historia, conllevan un pensar sin el o más allá del o contra el Estado, esta experiencia puede edificarse en la propia marginación del sujeto cultural, es decir, como alternativa al hecho mismo del Estado y las subjetivaciones estatales”. (Sebastián, 2008: 153)

Seguint les afirmacions de l’autor, podríem arribar a considerar també l’armari⁴ com a una forma no migratòria d’exili. L’obra de Sebastián apunta a la no necessitat de la violència

Consultat a <http://www.rae.es/rae.html> (última visita 02/05/2019).

⁴ En aquesta frase s’utilitza la paraula “armari” en referència a l’expressió “sortir de l’armari” que es tradueix en poder compartir una sexualitat pròpia no normativa amb l’entorn més immediat i viure-la obertament i de manera lliure. En aquest cas, l’armari és un símbol de repressió que impedeix fer-ho.

per tal de poder parlar d'exili, però precisament gran part de les migracions que tractem d'analitzar sota el paraigües conceptual del "sexili" incorporen situacions violentes. D'altra banda, Cribari et al (2012) resolen el dilema envers la motivació política dels exilis, ja que com s'exposa més endavant, entenem l'heterosexualitat obligatòria i l'heteronorma com a un règim polític (Guasch, 2016) que actua com a factor principal en el desenvolupament d'aquesta tipologia de migracions; i en aquest sentit, si bé el sexili no té per què comportar una expulsió explícita d'un espai, la dissidència sexual es tradueix en molts indrets en "desigualtats polítiques en termes de ciutadania que poden derivar de la necessitat d'una recerca d'altres espais que possibilitin viure i expressar aquestes identitats d'una manera diferent" (Cribari et al., 2012). De fet, segons dades de la Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat (CEAR, 2015) avui dia ser homosexual és il·legal en una setantena de països, i en 8 estats està castigat amb la pena de mort. És evident que en aquests casos el sexili i el concepte generalitzat de l'exili s'entrecreuen, ja que moltes persones sol·liciten asil polític per ser LGBTI (Mogrovejo, 2015). Tot i així, Pichardo (2003) en un estudi sobre la temàtica percep la ciutat de San Francisco com un "camp de refugiats" de persones LGBTI, no en el sentit jurídic del terme "refugiat" sinó a causa que les persones sexiliades "han hagut de fugir del seu lloc d'origen perquè la vida i la felicitat no eren possibles allà". L'autor afegeix que el patiment i les desigualtats de les persones LGBTI són desconegudes per gran part de la societat i que aquesta, molt sovint és incapaç d'entendre per què una persona hauria de migrar a causa de la seva opció sexual. Per últim, Mogrovejo (2015) argumenta que l'ús de mots tan gruixuts com "exili" o "èxode" ajuda a problematitzar el fenomen i a responsabilitzar-ne l'Estat i el conjunt de la societat.

Deixant enrere els debats dialèctics sobre la terminologia, l'acadèmia ha donat per vàlid el terme encunyat per Guzmán, i el concepte de sexili és el més utilitzat per anomenar aquest fenomen. Guzman (1997) principalment fa referència a sexilis transfronterers, però el sexili també pot operar com a migració entre l'àmbit rural i la ciutat, entre dos pobles o regions, o fins i tot, entre barris dins una mateixa ciutat (Mogrovejo, 2015). En aquest sentit, Calle Botero (2016) coincideix i afegeix que els "sexilis interns" són molt més freqüents i nombrosos que els exilis transfronterers per raó de gènere.

Segons La Fountain Stokes (2004) les migracions "han desenvolupat un paper important com a opció de llibertat i supervivència" al llarg de la història, i el fenomen concret del sexili pot articular diferents finalitats com el simple fet d'allunyar-se de la família i de la comunitat

rural, la recerca de l'anonimat i de començar una vida nova, l'objectiu de viure en un indret més tolerant amb la diversitat sexual i de gènere, o el fet de trobar en els nuclis urbans comunitats d'iguals establertes, així com proteccions legals o determinats serveis de salut.

L'estat de la qüestió sobre el sexili és força difícil de dibuixar a causa de la poca quantitat de literatura acadèmica que ha abordat la problemàtica, i encara menys si ens situem en el context geogràfic de Catalunya o l'Estat espanyol. De fet, aquesta ha estat una de les motivacions que m'han portat a escollir aquest objecte d'anàlisi. Un altre dels estímuls que he trobat en la present investigació és que de tots els estudis revisats sobre la temàtica, eren molt pocs els que ho observaven des de la perspectiva de l'antropologia urbana, disciplina molt rellevant per comprendre el sexili. Les meves implicacions personals en el moviment per l'alliberament sexual, afectiu i de gènere, a través de la participació en moviments socials i la militància en organitzacions polítiques, també m'han portat a interessar-me per la problemàtica tot i viure a la ciutat de Barcelona. A més, el fet de relacionar-me en entorns poc normatius pel que fa al gènere i la sexualitat m'ha facilitat conèixer una gran quantitat de casos de persones sexiliades que he pogut observar des d'una posició privilegiada.

Les pàgines que trobareu a continuació intenten donar una resposta a una sèrie de preguntes que van guiar-me a l'hora d'encarar aquesta investigació. Aquest treball pretén analitzar els elements que articulen i que configuren les realitats rurals i urbanes en relació a la sexualitat i el gènere i poder treure l'entrellat de les causes, motivacions i factors que intervenen en la perpetuació d'aquest fenomen. Quin paper hi juguen les famílies? L'àmbit rural esdevé realment una realitat hostil per a les persones LGBTI? Com ha evolucionat el fenomen i com hi intervenen els canvis socials i les noves tecnologies?

Totes aquestes preguntes intentaran trobar una explicació d'aquí en endavant.

2. Marc teòric:

“L’aire de la ciutat ens fa lliures” Weber, 1921

2.1. Migracions i gènere de les migracions

Bona part de les teories migratòries i les seves anàlisis de les migracions parteixen d’una premissa que és imprescindible desmuntar per tal de no errar en la tasca acadèmica i entendre les motivacions que s’amaguen darrere el sexili. Més enllà del biaix de gènere que històricament -i lamentablement- ha impregnat els discursos acadèmics sobre els fenòmens migratoris, en què se situava els homes com a únics protagonistes indiscutibles de les migracions (Morovkasic, 1984; Gregorio, 2012; Torre i Rodríguez de Jesús, 2018), els patrons d’anàlisi d’aquestes es basaven en l’economia. En aquest sentit, les principals teories macrosociològiques que intenten explicar la mobilitat de les persones plantegen una **visió economicista de les migracions**. No podem entendre, doncs, molts dels processos migratoris que succeeixen avui dia a partir de teories com la de la dependència, del sistema-món de Wallerstein, la teoria de la globalització de Beck, la del mercat dual de Piore, la del llegat colonial, o fins i tot, les teories clàssiques del *push-pull* i les Lleis de Ravenstein. Totes elles parteixen de la base d’una motivació estrictament econòmica darrere qualsevol migració (Arango, 2000; Castles, 2010; Roldán Dávila, 2012). Tot i que algunes autores com Hochschild (2000) comencen a interseccionar la variable del gènere, a través de l’anàlisi de les cadenes globals de les cures, l’economia apareix com a element vertebrador.

En definitiva, comprendre les migracions únicament des de la perspectiva econòmica, “simplifica la realitat i no pren en consideració la migració com a projecte personal i com a context d’oportunitat també social” (Roca, Soronellas i Bodoque, 2012). Entenent la migració com un procés de gran complexitat, i prenent el relleu de la conclusió anterior, no ens queda altra que assumir els fluxos migratoris com a **fenòmens multifactorials**, on segurament en cada cas, uns motius prenen més rellevància que d’altres, però no actuen mai sols a l’hora d’articular-se (Reyes, 2015). La migració que tracto d’anàlitzar en les següents pàgines trenca amb el mantra economicista. Ara bé, apostar per una visió no (només) economicista de les migracions no té perquè traslladar-se en una anàlisi d’allò immaterial. Les realitats culturals i simbòliques esdevenen també elements que configuren condicions materials que determinen

les experiències vitals i els projectes de vida de les persones. Així ho il·lustren Carrillo et al. (2008) amb el següent exemple.

Para Teodoro las razones económicas no fueron su motivación principal para irse. Pero para muchos inmigrantes gay mexicanos, la migración sexual implica una combinación de motivaciones económicas y sexuales. Estos hombres creen que al irse de México tienen la ventaja de ambas, una mejor oportunidad económica y la oportunidad de vivir una vida gay o bisexual más abierta en un lugar donde pueden mantener el anonimato, donde sus familias no pueden ser afectadas si ellos son abiertos en cuanto a su orientación sexual. Este es el caso aun cuando algunas de las familias de estos hombres saben con certeza que son gay. A veces son los mismos miembros de la familia quienes los animan para que se vayan, en parte para protegerlos del estigma y en parte para protegerse a sí mismos. (Carrillo et al, 2008: 7).

A partir de l'**èxode rural**, que comença a tenir lloc en el context d'industrialització tardana a l'Estat espanyol durant la segona meitat del segle XX (Silvestre, 2002), són molts els autors que han abordat les migracions rural-urbà. Mabogunje (1970) relaciona aquests moviments demogràfics amb una transformació de l'estructura nodal de les societats: des d'una economia agrària cap a una economia industrialitzada i basada en el sector dels serveis. Així doncs, els canvis tecnològics van provocar una reducció de la mà d'obra al camp i una "accelerada expansió de les oportunitats laborals urbanes", fet que va fer augmentar dràsticament les corrents migratòries des de les zones rurals cap a les grans ciutats (Collantes, 2007)

D'aquesta manera, l'àmbit rural, també a Catalunya -tot i que en menor mesura-, ha sofert un fort procés de despoblació en les darreres dècades (Collantes et al., 2010), comportant al seu torn, una **masculinització de la societat** i un **arrelament als valors tradicionals** (Camarero i Sampedro, 2008). Enfocant les migracions des d'una perspectiva de gènere, les normes dels sistemes de gènere patriarcals també són un clar factor que actua com a element *push* que articula gran quantitat de migracions (Juliano, 2012). Trobem múltiples exemples de massives **migracions de dones** des de l'àmbit rural a les ciutats al conjunt de l'Estat espanyol (Camarero i Sampedro, 2008; Bodoque, 2017). Les pressions ideològiques a les que estan sotmeses moltes dones per tal de mantenir els rols domèstics tradicionals, sumades a les oportunitats socials i laborals que ofereix l'imaginari urbà, les empeny a marxar de les seves comunitats d'origen per tal d'evitar la llosa que significaria per moltes d'elles perpetuar el paper de mares i esposes que les societats les hi té reservades (Camarero i Sampedro, 2008). A aquests rols, també s'hi vinculen factors econòmics, com les poques

oportunitats de l'àmbit rural pel que fa a la possibilitat d'accés a la propietat de la terra o als béns familiars (Bodoque, 2017).

De fet, a partir dels anys 70 l'acadèmia va començar a investigar sobre les migracions femenines i, de manera molt poc casual, va coincidir amb la introducció del plantejament de possibles motius no econòmics en les migracions. Des d'aleshores i en aquest sentit, la **literatura sobre les migracions** -fins i tot la feminista- ha relacionat sempre les motivacions econòmiques amb les migracions dels homes que marxen a les ciutats a la recerca de noves oportunitats laborals, mentre que les dones migrants se les ha relacionat amb altres factors com són el gènere, els sentiments, l'amor o la família (Roca, 2007; Gregorio, 2010). Així doncs, l'autora conclou que la incorporació de la perspectiva de gènere en els estudis que analitzen les migracions sovint acaben perpetuant i reificant els mateixos rols de gènere els quals pretenen criticar, ja que només es parla de cures, gènere i emocions quan s'estudien les migracions femenines. En aquesta mateixa línia, i basant-nos en el posicionament de Gregorio (2010), en aquest estudi es pretén donar la volta a aquest fet, i relacionar els factors no econòmics lligats amb el gènere, les emocions i la sexualitat amb les migracions dels homes. Les dones també migren per motius econòmics i els factors de gènere no són exclusius de la feminitat.

Aquesta afirmació ens porta a indagar sobre les causes no econòmiques que poden produir el fenomen del sexili, i tal i com suggereix el mateix mot, la sexualitat és un factor indestruïble que cal subratllar. Totes les societats, com apunta Langarita (2013) parafraçant a Margaret Mead (2006[1935]), "s'han apoderat dels fets visibles del sexe i l'edat". La sexualitat, lluny de ser un concepte rígid, representa la complexitat d'un conjunt d'estereotips, normes i comportaments sobre com han de ser les persones, i això repercuteix indirectament i directa a l'articulació de les **identitats** (Salguero, 2016). En aquest sentit, i vinculant-ho amb el context actual de gran mobilitat espacial i de la importància en l'agència dels individus per triar els seus projectes de vida, l'opció d'emprendre una migració està profundament relacionada amb la identitat (Cribari et al, 2012). Aquests processos segurament es poden veure influenciats per l'entorn hegemònic, que sovint poden entrar en conflicte en les diferents maneres que existeixen de viure la sexualitat.

"Es necesario analizar cómo es que las personas en su calidad de agencia desarrollan identidades, las cuales no se logran de un momento a otro, sino a través de múltiples relaciones

y posicionamientos en contextos diversos, enfrentando tensiones a partir de su propio punto de vista y el de otros para lograr una integración relativa y provisional que no obstante sea significativa personalmente. Reconstruir el proceso a través del que, desde ciertas identidades y en ciertos momentos de su vida, la persona reconoce y enfrenta tensiones e incongruencias entre las maneras de ser hombre heterosexual/homosexual en diferentes contextos de práctica y lo que esto implica para la reproducción parcial, el desafío y búsqueda de alternativas a los estereotipos de género en cada uno de los casos”. (Salguero, 2016: 299).

Tot i que aquesta investigació es centra bàsicament en la sexualitat i l’opció sexual dels homes que migren del camp a la ciutat, s’utilitza el **gènere com a una de les principals categories d’anàlisi** per a entendre els processos migratoris, tant pel que fa a les que es produeixen entre allò rural i allò urbà, com pel que fa a les migracions internacionals.

“Entre los procesos económicos y políticos de desigualdad que afectan la migración y el desplazamiento en el ámbito global, existen dinámicas —todavía no estudiadas a cabalidad—, como las comprendidas desde la sexualidad y el género. Estas han cambiado la manera como entendemos los procesos migratorios y/o de desplazamiento”. (Vidal-Ortiz, 2013: 201).

Si el gènere i la sexualitat són variables que han estat invisibilitzades en l’anàlisi de les migracions, l’orientació o opció sexual encara ho ha estat més (Pichardo, 2003). Per molt que no se n’hagi parlat gaire, per a les persones homosexuals, el projecte migratori ha estat una estratègia molt present en la quotidianitat (Vela et al., 2001; Pichardo, 2003).

Així doncs, aquesta investigació pretén aprofundir en com el gènere acaba condicionant i determinant els **projectes migratoris** que emprenen els homes gais de poble cap a les ciutats. Gregorio (1994), defineix els projectes migratoris com a processos que es desencadenen des del moment que es pren la decisió de migrar fins a la planificació i l’establiment d’estratègies per dur-lo a terme. Es tracta d’un projecte que està en procés de redefinició constant i que planteja la migració com a oportunitat. Una oportunitat que els subjectes en qüestió troben a la gran urbs. López i Ramírez (1994) plantegen que tota migració està encarada cap a una millora ideal de les carències dels seus llocs d’origen. S’entreveu doncs, una migració com a element necessari per a la supervivència o com a una estratègia, no només de mobilitat geogràfica, sinó també com a **estratègia de reproducció social** per tal d’adquirir o mantenir una posició relativa a l’espai social (Jiménez, 2010). Segons l’autora, aquestes estratègies s’elaboren a partir de l’equilibri entre les aspiracions efectives, els imaginaris ideals i la visió pragmàtica. Aquesta darrera acaba aterrant els

desitjos a la realitat en funció de diferents condicionants, com la classe, el gènere, la pertinença a un col·lectiu concret i la pròpia trajectòria individual.

El present estudi pretén abordar les causes del sexili, per tant, una de les preguntes a les que s'intentarà donar resposta és per què les persones LGBTI, i més concretament, els homes gais, es veuen empesos per marxar dels pobles. Quines **motivacions** provoquen aquesta migració? Fins a quin punt els pobles rurals són indrets opressius i repressors de la sexualitat? És més present l'homofòbia a la Catalunya interior que a la gran Barcelona? Alguns autors com Weston (1995; 1998), Kazzyak (2011) o Kuhar i Švab (2014) mostren que durant les dècades dels anys 70 i 80, es va produir una “*great gay migration*” de les àrees rurals a les grans ciutats de l'Europa Occidental i els Estats Units. A més, Kuhar i Švab (2014) apunten que tot i que aquest flux migratori ha disminuït considerablement, “la idea que la identitat gai només es pot viure i experimentar lliurement als espais urbans és persistent”. Foucault (1978) afirma que el concepte d'homosexualitat i **les identitats** que s'hi associen, es van establir a finals del segle XIX. El procés d'industrialització i el creixement dels centres urbans van propiciar les condicions per l'emergència d'una cultura urbana subalterna relacionada amb l'homosexualitat i que es va apoderar de certs espais urbans, fet que va contribuir a la concepció de les persones LGBTI com a “comunitat” (Kuhar i Švab, 2014). Per tant, és d'esperar que les persones que migren per raó d'opció sexual es traslladin a la ciutat la recerca d'aquesta comunitat d'iguals a l'exili (La Fountain Stokes, 2004). Aquests espais conquerits per la *comunitat* encara existeixen avui dia, la majoria d'ells privatitzats i reconvertits en conglomerats de bars, botigues, discoteques i locals d'oci destinats al col·lectiu LGBTI (Sáez, 2017). Aquestes infraestructures es troben, evidentment en àrees urbanes grans.

Per tal de poder afinar en l'anàlisi, també ens serà necessari entendre quins imaginaris envolten la idea de “poble” i de “ciutat” entre les persones informants que s'entrevisten en la investigació en relació al gènere i la sexualitat. D'altra banda, de la mateixa manera que planteja Vidal-Ortiz (2013) amb el concepte de “nació”, serà interessant relativitzar els extrems de poble i ciutat i “repensar la caracterització, implícita o no, de la nació” -o en el nostre cas, la ciutat- “com a salvadora, heroïna, ferida o necessitada”.

2.2. Una mirada antropològica a la dicotomia rural-urbà

El present estudi tracta d'analitzar el tipus de sexili que es dona entre el medi rural i l'urbà, per aquest motiu cal delimitar exactament a què fem referència quan utilitzem ambdós termes. La **dicotomia rural-urbà** ha estat discutida i qüestionada per diversos autors. Què entenem amb el terme *rural*? Quins factors determinen la *ruralitat*? On està la frontera amb allò *urbà*? Ens referim a una categorització física, o també del tipus de vida dels habitants? Quines implicacions metodològiques i polítiques té aquesta distinció?

Aparentment, els factors associats a la ruralitat es basen en unes delimitacions arbitràries (Wirth, 1962; Baigorri, 1995). Passen pel prisma d'una reducció simplista i tenen a veure amb aspectes com la mida reduïda dels municipis, una baixa densitat demogràfica i el predomini de l'agricultura (Matijasevic, 2013). Tanmateix, cal esmentar que el concepte *rural* ha estat construït històricament des de l'oposició a allò urbà (Matijasevic, 2013) o segons Baigorri (1995) a allò “que encara no és urbà”, a partir d'una equació estigmatitzadora que associa la modernitat amb les grans ciutats industrials i el progrés econòmic i social, i la ruralitat com a sinònim d'endarreriment productiu i socialment tradicional i decadent (Baigorri, 1995). Des de l'antropologia també s'ha contribuït a aquesta mirada folkloritzadora de la ruralitat, entenent-la com aquelles regions i comunitats allunyades de les ciutats on s'hi esperava trobar una preservació de les tradicions i unes societats rurals, similars entre elles i eminentment agrícoles (Arias, 2001).

Per tant, podem entendre que ambdues definicions contraposades parteixen d'una construcció social avui dia desfasada (Harvey, 1994; Baigorri, 1995; Arias, 2001; Canclini, 2005; Matijasevic, 2013). En primer lloc, tal i com apunta Harvey (1994), la construcció social de l'espai-temps s'ha vist alterada pel capitalisme i la innovació tecnològica, contribuint aquesta a un augment de la rapidesa del temps i a la supressió de moltes barreres espacials (Matijasevic, 2013). En segon terme, les mateixes indústries culturals que Canclini (2005) assenyala com a parcialment responsables de la dicotomia, prenen part en el procés de difuminació entre els dos pols. Es produeix una urbanització del món camperol a partir la colonització cultural de les zones rurals (Lefebvre, 1969; Gaviria, 1971; Baigorri, 1995). Aquesta “colonització” no és únicament cultural, sinó també física, a través del tàndem globalitzador i urbanitzador del capitalisme. La societat informacional de Castells (2000)

acaba materialitzant-se en l'urbs global (Baigorri, 1995), o tal i com hi fan referència Robertson (1992) i Beck (1983) amb la seva societat del risc, glocal (Gobo, 2016). Així doncs, la dicotomia entre urbà i rural mor en un continuum urbanitzat progressiu (Wirth, 1962; Baigorri, 1995) que també esvaeix els límits econòmics i socials (Matijasevic, 2013) en un procés de “producció i reproducció de la ciutat” (Baigorri, 1995).

D'aquesta manera, allò que denominaríem *urbà* ja no ho trobem únicament a les ciutats i l'essència d'allò *rural* només existiria en una societat “pre-industrial” i en conseqüència, “pre-capitalista” (Baigorri, 1995). En aquest estudi, el fenomen del sexili situa la ruralitat -i les connotacions tradicionalment associades a la mateixa- com a punt de partida de la migració i potser també com a causa.

Aquest creixement de les ciutats que apuntaven autors com Lefebvre (1969), Gaviria (1971) o Baigorri (1995) exporta el discurs colonitzador de la ciutat i els valors lligats al medi urbà (Velho, 2000) que entren en conflicte amb el model de vida que podríem anomenar “tradicional”, ja que el concepte de *ciutat* evoca també un estil de vida, una manera de ser que Wirth (1962) descriu com a *urban way of life*. La diversitat com a leitmotiv de la quotidianitat, la divisió del treball a partir de l'especialització -que fa disminuir la dependència envers persones concretes però augmentar-la en termes generals- i l'evolució de les tecnologies dels transports i la comunicació, han constituït clarament la idea d'una **identitat urbana i un model de vida urbà** (Wirth, 1962; Augé, 1992; Velho, 2000; Simmel, 2005; López Fernández, 2009). Aquesta identitat no s'exporta únicament a tots els territoris rurals, sinó que s'expandeix un imaginari col·lectiu de la ciutat com a espai de llibertat idealitzat i somiat (Rionda, 2008).

L'organització moderna de la societat urbana s'estructura al voltant de l'anonimat (Delgado, 1995), les relacions efímeres (Augé, 1992; Simmel, 2005) i la màxima de l'individualisme. La recerca d'aquesta realitat pot tenir molt a veure amb els motius que porten les persones a sexiliar-se. Simmel (2005) defineix la vida urbana com a “frenètica” i de “ritme vertiginós” amb una “intensificació d'estímuls nerviosos” constants que contrasten amb la vida rural. L'autor simplifica la figura de l'urbanita sota l'actitud *blasée* -indiferent-com a conseqüència de la sobrestimulació i la fugacitat de la vida urbana. Augé (1992) hi associa també conceptes com la deshumanització, la provisionalitat, l'efimeritat i la “individualitat solitària”. Wirth (1962) descriu un sistema relacional urbà basat en l'egoïsme

(Velho, 2000), la superficialitat i amb una finalitat utilitària. Un allunyament de la humanitat que recorda a l'anòmia de Durkheim (1987) i el seu mal crònic de la societat moderna.

En definitiva, la configuració dels contextos públic i privat, la pèrdua de llaços de comunitat i el capitalisme competitiu dins la massificació de les ciutats construeixen una dualitat de l'individualisme (Velho, 2000): els ciutadans -o *transeünts*- guanyen el “dret a l'anonimat” (Augé, 1992) en pro d'ideals com la llibertat, la igualtat i els drets individuals, al mateix temps que trenquen amb l'opressió i la rigidesa dels “sistemes tradicionals de dominació i organització social” (Velho, 2000; Simmel, 2005) que caracteritzen encara bona part de l'entorn rural; tanmateix, a canvi, es renuncia als valors comunitaris, a l'acció col·lectiva a l'espai públic i a les xarxes de reciprocitat, teixint un individualisme productor de situacions de desintegració, d'anòmia social i d'atomització de la societat (Velho, 2000).

En aquest context i davant del *boom* urbanitzador, els drets de la propietat privada i la lògica capitalista del benefici atropellen la resta de nocions que podríem considerar drets (Harvey, 2008). Per entendre el fenomen del sexili serà necessari recuperar el concepte del “**dret a la ciutat**” de Lefebvre, entès com la reapropiació col·lectiva de l'espai urbà, i la interpretació que en fa Harvey, polititzant encara més el concepte i assenyalant l'alternativa al mode de producció capitalista com a única via de sortida (Núñez, 2009; Garnier, 2012). Harvey (2008) defensa que el dret a la ciutat “va molt més enllà de la llibertat individual a accedir als recursos urbans”, sinó que consisteix en la llibertat i el dret de “fer i refer les nostres ciutats al mateix temps que ens canviem a nosaltres mateixos”. Identificant la problemàtica del sexili com una migració del camp a la ciutat i tenint en compte la confusió que evoca la frontera arbitrària entre ambdues realitats, cal prendre en consideració les visions d'autors com Limonad (2012) que apunten que el dret a la ciutat supera els límits geogràfics de la pròpia ciutat, i tal i com il·lustra Pailloux (2015) amb l'exemple de les mobilitzacions del moviment de les ZAD⁵ al nord de França, cal que traslladem el concepte de Lefebvre i Harvey a les zones rurals i parlar del “dret al poble”.

I és que tal i com s'argumenta des de la visió feminista de l'urbanisme, **l'espai públic no és neutre** (Muxí et al, 2011), sinó que amaga darrere una **ideologia** (Delgado i Malet,

⁵ La ZAD (*Zone à Défendre* -zona a defensar-) fou un moviment social de defensa del territori que, de caire anarquista i ecologista, va sorgir a França a principis de la dècada dels 2010 com a resposta a grans projectes d'especulació. Capgirant el nom governamental de *Zone d'Aménagement Différé* (Zona de Desenvolupament Diferit), es dedicava a ocupar i habitar entorns naturals per tal d'evitar-ne la seva destrucció.

2007). El concepte de l'espai públic, més enllà de delimitar tot allò que no és propietat privada sinó de l'Estat -allò comú (Di Masso, 2017)-, i per tant, de lliure accés, engloba també la connotació política del que entenem com a *esfera pública* (Delgado i Malet, 2007; Aramburu, 2008). Aquest terme, provinent del mite fundacional de l'*àgora* grega, uneix l'espai urbà amb l'esfera política (Harvey, 2006; Delgado i Malet, 2007, Aramburu, 2008; Di Masso, 2017). Teòricament, des de la perspectiva de les democràcies liberals es tracta d'un espai obert a tots, sense exclusions (Aramburu, 2008). Tot i això, des de la perspectiva conflictivista, el concepte "oculta les restriccions d'accés als grups més desfavorits de la societat i margina altres formes de vida pública diferents a les dominants" (Aramburu, 2008) perquè parteix d'una suposada igualtat d'accés sense tenir en compte la posició social, cultural ni la diversitat sexual (Aramburu, 2008; Di Masso, 2017). El *dret a la ciutat* -traduït en la percepció de l'espai com a punt de trobada, de convivència ciutadana, que pertany a tothom, que defineix la identitat social i que ha de garantir la pluralitat democràtica i la qualitat de vida urbana- xoca amb un projecte ideològic de ciutat o poble que exclou tot allò que resulta aliè i problemàtic per a aquest model (Urzúa, 2012).

L'espai públic esdevé un retrat de la societat, i per tant, qualsevol regulació que se'n faci des de l'administració pública o els agents privats "sol reflectir la correlació de forces existent en una societat determinada" (Aramburu, 2008). S'imposa l'ús dominant de la majoria i s'exclou aquell comportament que queda fora de la norma que descrivia Durkheim, a partir d'estratègies (Urzúa, 2012) basades en la comoditat (aïllament dels individus, evitar l'esforç en favor de la productivitat i minimització del conflicte) (Semmett, 1994), la planificació per fer de la ciutat una mercaderia a través de projectes comercials de gran escala, turistificació i gentrificació, o des de la perspectiva de l'ordre cívic, per tal de produir una realitat "filtrada i purificada" a partir de l'estratificació (Urzúa, 2012). Aquest suposat ordre social es garanteix a partir de dispositius de control urbà, discursius i materials, de caràcter repressiu (Angulo, 2016) que ens apropa a l'òptica foucaultiana del Panòptic de Bentham amb l'objectiu de "desplaçar i anul·lar les conductes contràries a l'ordre necessari per a la competència".

Delgado i Malet (2007) problematitzen aquesta exclusió, ja que l'espai públic és l'espai de visibilitat generalitzada i un component clau de la vida social (Žižek, 1994; Di Masso, 2017), on "les accions dels membres d'una societat se sotmeten a la consideració dels altres" (Delgado i Malet, 2007). La figura abstracta del *ciutadà* es veu influïda per

l'instrument ideològic de l'espai públic que naturalitza les desigualtats. Aquests mecanismes de dominació i repressió generen un entorn intimidatori cap a la dissidència, que acaba "assumint com a pròpies les premisses teòriques" o bé l'acaba assimilant, domesticant-la i "desproveïnt la seva capacitat qüestionadora" (Delgado i Malet, 2007).

Tornant a la qüestió que ens ocupa, en conseqüència d'allò exposat anteriorment, l'espai públic és un projecte heterosexualitzant (Langarita, 2013), ja que "reproduceix un model d'organització social basat en l'heterosexualitat". Tal i com afirma Guasch (2007), l'heterosexualitat és l'única interpretació raonable del món que acaba convertint-se en un deure. L'esfera pública classifica les persones en base al binarisme de gènere (home/dona) i l'opció sexual. Langarita (2013) estudia la pràctica del *cruising*⁶, que esdevé alhora causa i conseqüència de la dissidència sexual en l'espai públic i dels seus mecanismes de repressió. Així doncs, les expectatives socials -que l'heterosexualitat també provoca- comporta unes suposicions que pesen sobre tots els individus, que de no complir-se, es transformen en descontent social i sancions (Parsons, 1951).

2.3. Heteronormativitat, control social i poder

Reprenent el fil anterior sobre l'espai públic com a projecte heterosexualitzant, és convenient revisar la connexió que descriuen Guasch (2007) i Langarita (2013). Com es construeix aquesta relació? Sáez i Carrascosa (2011) detallen a partir d'un repàs cronològic la condemna social i política de l'homosexualitat, en primer lloc, liderada per l'Església catòlica, i en segon terme, pel capitalisme. Els autors expliquen com al llarg del segle XIX, l'economia es basava en un sistema capitalista de producció. Els cossos estaven destinats a produir, i per tant, la sexualitat tenia una única funció i missió: la reproducció humana. Per tant, aquest **lligam entre la sexualitat i la reproducció** (Giddens, 1992; Illouz, 1997; Lamas, 1997) ha comportat històricament que tots aquells cossos sense la capacitat de reproduir-se i tots aquells comportaments no enfocats a la procreació, hagin estat marginalitzats i discriminats, com és el cas de les persones homosexuals. Aquestes, no encaixaven en el model social establert basat en la institució de la família que tenia per objectiu primordial la procreació. El màxim nombre de fills es traduïa en un increment de la força de treball. D'aquesta manera, totes aquelles pràctiques sexuals i afectives que no anaven destinades a la reproducció, així

⁶ Activitat sexual, sovint entre anònims, realitzada a l'espai públic. És una pràctica freqüent en el col·lectiu d'homes gais.

com aquells cossos que no tenien la capacitat de reproduir-se, eren vistos com a improductius, i per tant, eren marginalitzats. Per aquest motiu les persones LGBTI han estat un col·lectiu oprimint històricament marginalitzat i discriminat. (Sáez, 2017). Des de la perspectiva feminista i del construccionisme social, la visió reproductiva de la sexualitat ha estat el resultat de diversos processos de construcció històrics, socials i culturals en un context heteronormatiu (Salguero, 2016).

Les visions de les teories feministes i *queer* sobre el gènere han criticat durament una estructura hereva del patriarcat que articula tota la societat des d'una lògica heterosexual. Autors com Foucault, De Beauvoir, Wittig o Butler han estat els màxims referents a l'hora d'assenyalar els mecanismes de perpetuació d'aquesta realitat (Burgos, 2003; Sánchez Torrejón, 2013). Monique Wittig (1992) encunya el concepte del **pensament heterosexual** per denunciar els discursos públics i l'ordre social que situen l'heterosexualitat com a base de la societat. L'autora també evidencia com aquest ordre social contribueix a una naturalització de l'orientació sexual normativa a partir d'idees preconcebudes que conformen aquest pensament heterosexual i el transformen en quelcom innat. L'autora dirigeix la seva narrativa des de la posició de les oprimides com a dones lesbianes i aposta per trencar aquest ordre establert. En aquesta mateixa línia, Adrienne Rich (1980) uns anys abans defensava l'existència d'una **heterosexualitat obligatòria**, que segons l'autora, es tracta d'una institució creada pels homes com a mecanisme de dominació dels homes envers les dones. Rich també vincula el règim de la pressuposició heterosexual amb la perpetuació del sistema capitalista que també evidencien Sáez i Carrascosa (2011). L'autora explica com aquest ordre atorga un "dret sexual masculí" sobre les dones, i denuncia com, fins i tot en el si dels moviments feministes, no han aconseguit desempallegar-se'n. Posteriorment, Louis-George Tin (2008) a *L'invention de la culture hétérosexuelle* fa un repàs històric de com el relat heterosexual s'ha anat imposant en les diferents institucions que regeixen la societat avui dia. L'autor, tot i reconèixer que el model heterosexual és la base de la reproducció biològica de la humanitat, subratlla el seu component no natural ni universal. Revisa cronològicament l'evolució de les relacions homosocials i les percepcions socials de les mateixes, a partir de les etapes històriques i les relacions amb el poder, del matrimoni com a contracte econòmic, de la distinció entre allò públic i allò privat i de l'estructura masculista endèmica de les societats. Tin (2008) també fa referència a l'heterosexualitat com a imperi invisible que regeix la vida de les persones i trasllada la **cultura homosexual** a la realitat dels homes gais com a oprimits, a través de la **masculinitat hegemònica**. Aquest darrer concepte, a banda de tenir per objectiu

l'assegurança de mantenir la subordinació de les dones envers els homes, situa les masculinitats dissonants amb aquest model a una categoria inferior dins la societat, posicionant els homes no heterosexuats en la mateixa (o inferior) condició de relegats (Connell, 1997). Aquestes aportacions queden recollides sota el paraigües de l'**heteronormativitat o heteronorma** (Warner, 1991), que bateja el conjunt d'expectatives, presumpcions, demandes i restriccions imposades i derives del "règim" heterosexual (Sánchez Torrejón, 2013). Guasch (2016) titlla aquesta estructura de projecte i règim polític de la burgesia europea i occidental de l'industrialisme, tot i que ha estat exportada a tot el món a través del colonialisme. D'altra banda, l'**heterosexisme**, fa referència a l'assumpció que totes les persones són heterosexuats, així com a una suposada superioritat moral i material que la resta d'opcions sexuals (Barón et al., 2013). L'autor també subratlla que aquest darrer concepte implica també una estigmatització, denigració i negació de totes aquelles sexualitats i pràctiques no heterosexuats.

La traducció de l'heteronorma i de les relacions de poder en base a la sexualitat a l'espai públic, però també al privat, s'articula a través dels conceptes foucaultians de **biopoder i biopolítica**, entesos com a mecanismes de control sobre la vida dels éssers humans a través de les regulacions exercides des del poder (Sánchez Torrejón, 2013), que pren formes de poder productiu, difuses i "tentaculars" (Preciado, 2007). La teoria de Foucault entén el concepte del gènere com a dispositiu de poder, que no només articula les desigualtats entre homes i dones (l'home com a subjecte desitjant i la dona com a subjecte desitjat), sinó també entre l'Estat i la població (Amigot i Llombart, 2009). En aquesta línia, la dissidència sexual queda reprimida i repudiada (Amigot i Llombart, 2009) per la tríada formada per la governamentalitat, el neoliberalisme i la ciutat (Angulo, 2016). Tenint en compte que la biopolítica queda integrada dins les institucions polític-legals i els estats-nació (Preciado, 2007), la governamentalitat l'utilitza per dissenyar estratègies de poder en els contextos locals a través d'una sèrie de mecanismes. Angulo (2016) descriu com les polítiques de seguretat (ordre i salubritat) i de l'organització espacial segueixen l'esquema del Panòptic de Bentham, a partir de mecanismes que comporten una vigilància a la població, una classificació dels individus en base a una jerarquització social determinada i la seva consegüent estratificació social, i uns discursos hegemònics sobre la sexualitat (heteronormativa). Sánchez Torrejón (2013) i Guasch (2016) argumenten que aquesta construcció cultural de la sexualitat no està fonamentada en una repressió de la sexualitat en si

mateixa, sinó que la història ha vist com el poder ha anat institucionalitzant mica en mica la sexualitat, però només un model concret: el que està encarat a la reproducció.

“La sexualidad es una estrategia de control social que buscar regular el deseo erótico de manera que este no ponga en cuestión el orden social vigente. La sexualidad es una estrategia de control social para regular el deseo erótico ya que este permite relaciones sociales no previstas por el sistema. El deseo erótico crea un conflicto de intereses entre la persona que desea y el orden social, y por eso debe ser regulado.” (Guasch, 2016: 42-43).

Tejeda (2011) contextualitza el biopoder de Foucault a l'actualitat i subratlla com els “mecanismes de control i de vigilància” ja no només es troben en presons i hospitals, sinó que han conquerit els carrers i tot l'entramat urbanitzat (no només urbà) i els imaginaris socials a partir de les evolucions del model capitalista, el sistema educatiu i la societat d'informació. El biopoder, segons apunta l'autor, segueix existint, però s'ha adaptat a les noves realitats:

“La biopolítica entra en nuestras vidas como organización y administración de la calidad de vida. Es la política poblacional el componente más visible de lo biopolítico, aunque se extiende a las políticas sanitarias, sexuales, reproductivas y del manejo del goce y del tiempo libre. Si la biopolítica es la capacidad del poder para incidir sobre la vida, administrarla, organizarla, regularla e inhibirla, se amplifica el rol de la misma en la existencia humana [...] La biopolítica moderna se enfrenta a la liberación de lo corporal de las ataduras religiosas y los condicionamientos funcionales, dándole al cuerpo físico una valoración desmedida (Le Breton, 2002a: 10). Dicha liberación se atiene más bien al cuerpo joven y saludable, lo que desdice la emancipación pretendida (Le Breton, 2002b: 9 y 10). La sexualidad es más libre en la última mitad del siglo xx y asimismo se busca una planificación y un control poblacional mayor. La combinación biopolítica del manejo de la sexualidad y el erotismo con el control poblacional y demográfico es llamativa. Se libera el cuerpo físico y se le sacraliza, a la vez que se incrementan las políticas del control del crecimiento poblacional. La moral represiva condenaba el cuerpo y el erotismo y acentuaba el rol reproductivo de las relaciones sexuales. [...] La biopolítica convierte al poder terrenal y humano en un dios interventor que se entromete en la vida de los demás, decide quién nace y quién no, dónde se dan los crecimientos poblacionales y los fenómenos migratorios, qué tipo de vida y qué calidad se adquiere o se pierde por el estado de las poblaciones. (Tejeda, 2011: 85-87)

Així doncs, el “nou” biopoder ha contribuït a convertir tots els objectes i els éssers en mercaderies, a partir del concepte burgès de *propietat* i de *progrés* (Boyer, 2012). La sexualitat i el desig eròtic han estat “colonitzats per les ciències de la salut i de la conducta (Guasch, 2016). Ja no és només l'Estat qui exerceix la biopolítica, sinó que el sector privat

augmenta constantment l'interès en tenir un control major sobre l'àmbit de la reproducció a través de les indústries tecnològiques i farmacèutiques (Boyer, 2012). En aquest sentit, Guasch (2016) apunta que, “després de cinquanta anys d'estratègies d'alliberament sexual, el sexe segueix essent un espai de risc per a les dones, la infantesa i per a les persones més vulnerables”. L'autor afegeix que les polítiques de resistència identitària, malgrat no haver revertit la situació, sí que han ajudat a denunciar l'homofòbia de la lògica heterosexual i a fer-la més “suportable”.

Com s'exerceix aquest “càstig” que segons Foucault, la burgesia i el poder apliquen a mode de control social envers les persones? Doncs principalment des dels discursos influents del poder (Sánchez Torrejón, 2013). Les narratives del poder envers la sexualitat no normativa tenen per objectiu carregar a la dissidència sexual i de gènere l'impacte dels prejudicis i de l'**estigma** (Barón, 2013).

L'homosexualitat ha anat acompanyada gairebé sempre de l'estigma (Vidarte, 2007). El concepte d'estigma (Goffman, 1968) fa referència als mecanismes de negació, devaluació i/o reducció de la identitat de l'alteritat al mateix temps que s'exalta la pròpia, considerada com a “normal” (González Pérez, 2001). En el cas de les persones LGBTI, que l'autor anomena “comunitat d'estigmatitzats”, se'ls és aplicat l'estigma a causa de la seva perillositat, ja que la seva pròpia existència, en un principi teòric, posa en risc el sistema de gènere que sustenta la societat patriarcal i capitalista (Guasch, 2008). Així doncs, els mecanismes de l'estigma es transformen en repressió sexual i violència homòfoba que les mateixes persones afectades acaben assumint com a “preu” a pagar per formar part de la dissidència sexual (Kuhar i Švab, 2014). Els autors també assenyalen que aquest estigma és més fort en les àrees rurals que les urbanes. Aquest fet provoca que, especialment en els pobles i entorns agrícoles, l'estigma és un gran generador d'armaris (Kazyak, 2011). La teoria de Goffman situa l'estigma en el moment en què les interaccions socials s'assabenten que la identitat d'un individu o grup no respon a les expectatives socials (Barón et al., 2013), i per tant, a l'heteronormativitat. Els autors expliquen com la literatura acadèmica posterior a Goffman ha acabat donant forma l'estigma com a procés social.

“Por lo tanto, si para Goffman el estigma es principalmente un atributo, aún no perteneciente a la persona sino atribuido socialmente, gran parte de los autores posteriores lo consideran un proceso social. [...] Entender el estigma como proceso, y no como atributo, permite ver con claridad cómo

el atributo que determina una identidad menospreciada por la sociedad es, en realidad, fruto de un acuerdo social en un contexto particular, y que se requieren desequilibrios significativos de poder para originar el estigma. Además, muestra que la estigmatización es una herramienta de poder para mantener las desigualdades sociales y los privilegios de los estigmatizadores.” (Barón et al., 2013: 840-841).

El procés d'estigmatització culmina, doncs, quan es desencadenen diferents formes de rebuig, desaprovació, exclusió i discriminació (homofòbia), que comporten una pèrdua d'estatus social sobre les persones estigmatitzades i que implica un difícil accés a les quotes de poder econòmic, polític i social (Barón et al., 2013). A més, tal i com assenyalen els autors i també Tejeda (2011) l'estigma es garanteix a si mateix a través de mecanismes d'aprenentatge de prejudicis i de reproducció de l'heteronorma.

Recuperant el fil cronològic, durant la segona meitat del segle XX -i també al segle XXI- el capitalisme canvia de paradigma. El motor de l'economia deixa de ser la producció i regna el **capitalisme de consum**. Poc a poc, perden importància els sectors més productius com la indústria, les mines i les drassanes, i amb aquest canvi de perspectiva, les sexualitats dissidents deixen de ser quelcom marginal i improductiu i es converteixen en un producte de consum. D'aquesta manera, el capitalisme troba en les persones LGBTI un nou nínxol de mercat per a explotar (Sáez i Carrascosa, 2011; Sáez, 2017). Tal i com indica Giddens (1992) la sexualitat i el plaer proporcionen un avantatge per als béns del mercat. La sexualitat abans reprimida passa a tenir un paper protagonista en el sistema econòmic, mercantilitzant el sexe per tal de “desviar les masses de les seves necessitats vertaderes” a partir de la instauració d'un consumisme hedonista. En prendre aquest protagonisme econòmic, la centralitat de la sexualitat també es trasllada a l'esfera política, propiciant múltiples transformacions que no afecten només als discursos tradicionals i conservadors, sinó que també influeixen en les posicions de les identitats més subalternes (Cáceres, 2016). Segons l'autor, lluny de “normalitzar” les sexualitats no normatives o de superar visions essencialistes, aquests canvis del model econòmic, i en conseqüència, dels imaginaris col·lectius, no produeixen una transformació autèntica més enllà de l'acceptació d'algunes pràctiques sexuals. Tot i que “la diversitat sexual ha fet un pas endavant”, aquestes transformacions són noves facetes del mateix biopoder (Cáceres, 2016). El model que s'imposa és el de la supressió de les subjectivitats a partir de la individualització i l'essencialització de les persones en clientela i consumidors. Al mateix temps que s'imposa la necessitat de “normalitzar” la dissidència

sexual, es pretén uniformar les persones LGBTI i disciplinar-les com a “individus anòmics” i “massa uniforme” (Tejeda, 2011: 78).

En aquest sentit, Sáez (2017) apunta que el capitalisme, a part de ser un engranatge que provoca desigualtats, també **genera identitats**. En apropiar-se dels espais i identitats subalternes, aconsegueix convertir els moviments socials i la lluita política de l'alliberament sexual en un mercat de consum a partir de la creació d'una identitat. Aquesta apropiació és parcial, i el nou sistema de negoci s'aferra a aquell perfil que té més capacitat econòmica que és el dels homes, blancs, gais i de classe alta. Així doncs, una comunitat que tradicionalment havia estat liderada especialment per les dones trans racialitzades, comença a desenvolupar sistemes d'exclusió racials, a les persones trans i a les dones lesbianes. Guasch (2016) opina que “la dissolució de les identitats sexuals polítiques augmenta amb la qualitat democràtica” dins un sistema neoliberal, ja que aquestes deixen de tenir la funció que tenien anteriorment. Es transformen en un sentit “més lúdico-social que polític”. Ni l'estat, ni la religió, ni el codi penal, ni la psiquiatria s'ocupen d'organitzar el control social de la sexualitat. En el context actual de societats globals neoliberals, qui regula l'ordre sexual és el mercat. “Ja no es tracta de ser homosexual, bisexual, heterosexual o transgènere. Es tracta de tenir un cos i una presència adequada per a participar i competir en el mercat del lliure canvi sexual” (Guasch, 2016).

Precisament el que aconsegueix l'assimilació de la diversitat sexual per part del capitalisme, és la reproducció dels models de l'heteronorma descrita anteriorment a la inversa: l'**homonormativitat** o **homonorma**. Seguint la mateixa estructura s'articulen i es normativitzen uns models molt concrets que defineixen la identitat homosexual, i concretament gai. Com s'ha de comportar, com ha de vestir, com ha d'actuar i com ha de ser el seu cos (Moreno i Pichardo, 2006).

“La heterosexualidad obligatoria lleva aparejada, de manera indisoluble, una homosexualidad obligatoria u homonormatividad. Una homonormatividad no como la entienden Duggan (2002) o Engel (2004), refiriéndose a la normalización de determinadas prácticas y estilos de vida (normalmente de carácter neoliberal) por parte de ciertas élites gays que generan jerarquización y exclusión al interior de las llamadas “comunidades LGBT”. Con nuestra propuesta nos vamos a referir a la homonormatividad como el constructo cultural que convierte a la homosexualidad en un espacio normativizado de disidencia sexual; que asume al género como elemento generador de relaciones, prácticas e identidades sexuales y complementa la heteronormatividad a pesar de

ponerla en cuestión. Siguiendo a Engel (2004), podríamos decir que la liberación sexual de las personas homosexuales conlleva necesariamente un cierto cuestionamiento del sistema binario de género, pero eso no significa forzosamente que lo rompa.” (Moreno i Pichardo, 2006: 151)

Afecta de la mateixa manera aquest canvi de model i de percepció social envers la **sexualitat en l'entorn rural** i en les grans ciutats? Definir allò rural és difícil i probablement erroni, ja que el món rural és heterogeni (Baylina i Salamaña, 2006). Els municipis propers a una gran ciutat o pertanyents a una àrea metropolitana presenten una realitat molt diferent dels pobles d'alta muntanya, i allò que es considera propi de la ruralitat canvia en funció dels països, regions, o fins i tot, a escala individual. Les autores, a més, destaquen que les àrees rurals són dinàmiques i també responen a les lògiques de la globalització, la mercantilització i el consum. Tanmateix, Guasch (2016) argumenta que en les societats agrícoles existeixen poques normes sexuals perquè “el nombre d'interaccions socials possibles és limitat”. L'autor apunta que les persones al poble tenen menys possibilitats de ser i identificar-se amb models que contradiguin les expectatives socials, “simplement, no tenen recursos per a imaginar-ho”. En aquesta línia, el medi rural és percebut com un indret amb una manca significant de diversitat (Annes i Redlin, 2012). Halberstam (2005) i Kazyak (2011) destaquen que les identitats gai i lesbiana estan únicament concebudes en l'àmbit urbà i neguen la possibilitat de ser viscudes i desenvolupades en la ruralitat. Kuhar i Švab (2014) afegixen que molts gais i lesbianes no s'identifiquen amb la imatge de la identitats LGBTI urbanes perquè implica un estil de vida específic (eminentment urbà) i això els allunya de la “comunitat”. De fet, Annes i Redlin (2012) asseguren que la ciutat i tot l'imaginari que l'envolta, juguen un paper decisiu en la configuració de les identitats LGBTI rurals, fins i tot en els casos en que no es produeix cap tipus de sexili. Els autors també assenyalen que per a la dissidència sexual rural, la ciutat representa un espai “atractiu i repulsiu” a la vegada. No obstant això, l'impacte de la ciutat, les xarxes socials, les noves tecnologies i l'accés a Internet són elements que influeixen en la construcció de les identitats LGBTI (urbanes i rurals) que, malgrat les realitats palpables de l'àmbit rural, tendeixen a l'homogeneïtzació (Ashford, 2006).

3. Metodologia

En aquest apartat s'exposen els procediments que componen el disseny de l'estudi i els diferents aspectes tècnics que han guiat la investigació, així com els criteris de selecció dels informants i el desenvolupament del treball de camp.

En primer lloc, es plantegen les diferents preguntes d'investigació que dibuixen el punt de partida de l'anàlisi. Tot seguit, per tal de donar resposta a aquesta premissa, es presenten els objectius generals i específics als quals el present treball pretén donar resposta, així com la definició dels subjectes d'estudi de la investigació. El segon bloc està dedicat a la descripció de les tècniques utilitzades per tal de treure l'entrellat a la problemàtica del sexili. A continuació s'enuncien tots els aspectes en relació al treball de camp, i per últim, es detallen les diferents limitacions que presenta aquesta investigació i les dificultats que ha calgut afrontar per tal de materialitzar-la.

3.1. Objectius i subjectes de la investigació

La premissa d'aquesta investigació parteix d'una sèrie de preguntes que busquen trobar una explicació científica al fenomen del sexili. Quines són les motivacions i les causes que empenyen algú a dur a terme aquest procés migratori? Quin és el seu impacte en relació a les grans ciutats i a les poblacions d'origen? Quin paper hi juguen la configuració i les diferències entre els espais rurals i els urbans? Com afecten aquestes migracions a les persones que les duen a terme? Com hi intervenen els vincles familiars i les diferents institucions que estructuren els imaginaris col·lectius de la nostra societat?

Per tal d'ordenar tots aquests dubtes i partint de la base de l'existència d'aquesta tipologia de migracions, la present investigació pretén assolir les següents metes.

Objectius generals:

- Descobrir les motivacions personals i les causes estructurals que articulen el fenomen del sexili.
- Esbrinar les conseqüències d'aquesta tipologia de migració, tant en les localitats d'origen, com en la d'acollida.

- Explorar l'impacte que aquestes migracions provoquen en les persones LGBTI rurals que migren a les ciutats.

Objectius específics

- Analitzar la dicotomia rural-urbà des de la perspectiva del gènere i les sexualitats no normatives.
- Entendre quins elements de l'espai rural actuen com a mecanismes d'expulsió de les persones homosexuals.
- Identificar i analitzar els factors urbans que converteixen la ciutat en un pol d'atracció de les persones LGBTI.
- Radiografiar qualitativament els processos de migració del sexili des de les experiències personals.

Subjectes d'estudi:

Com a conseqüència de les limitacions pel que fa a la profunditat d'anàlisi i a l'envergadura que planteja un treball de final de màster a l'hora d'encarar una investigació, tal i com es relata més endavant en l'apartat de limitacions i dificultats, una primera mesura a l'hora de delimitar el subjecte de la investigació va ser la d'haver d'acotar els perfils per tal d'obtenir uns resultats més fiables i significatius. És per aquest motiu, que el subjecte d'estudi del present treball són només els homes gais que han dut a terme un procés de sexili, deixant de banda les dones lesbianes i la resta de persones del col·lectiu LGBTI que han migrat a la ciutat per raons similars. Assumint que les realitats d'homes i dones són diferents en la mateixa mesura que les diferents opressions que poden rebre, els processos migratoris de sexili d'ambdós perfils també es poden desenvolupar distintament. Així doncs, per tal de preservar la qualitat i la profunditat de l'anàlisi, els subjectes d'estudi ja apareixen segmentats per la variable del gènere.

L'edat dels diferents informants oscil·la entre els 25 i els 67 anys i els criteris de selecció utilitzats per a la recerca dels subjectes han estat diversos. El perfil dels subjectes és el d'homes gais o bisexuals que hagin migrat a la ciutat de Barcelona, provinents de pobles o ciutats petites de fora la regió metropolitana de Barcelona. En primer lloc, en tractar-se d'una anàlisi qualitativa, ha primat la profunditat de la investigació davant la representativitat. D'aquesta manera, l'estudi ha comptat amb tan sols cinc informants. En segon terme, el procés de selecció de les persones que han volgut participar en el present treball s'ha basat en

critèris tan objectius com subjectius. Per una banda, s'ha volgut utilitzar una mostra objectivament diversa: intergeneracional, que hagin viscut el procés de sexili en èpoques i contextos diversos, procedents de diferents localitats i comarques de Catalunya, varietat en la classe social... Per l'altra, en pro de la diversitat de discursos per tal de poder comptar amb diferents interpretacions i punts de vista de la temàtica analitzada, s'ha intentat aglutinar un grup de persones ideològicament diferents i amb visions diferenciades sobre la realitat del col·lectiu LGBTI.

Per a la recerca d'informants s'ha utilitzat diferents mètodes: anuncis a les xarxes socials, boca-orella, contactes amb entitats del món associatiu LGBTI de Barcelona, vincles personals, assistència a esdeveniments i activitats de temàtica relacionada amb la diversitat sexual i de gènere... En la primera etapa de la recerca d'informants, un total de 50 persones estaven disposades a col·laborar. Tanmateix, moltes d'elles tenien un perfil molt similar i només cinc van ser finalment seleccionades.

Al llarg del desenvolupament de la investigació, cada cop que es faci referència a algun informant en particular -principalment en l'apartat de discussió dels resultats-, apareixerà de la forma següent: *Nom (Edat-Any d'arribada a Barcelona)*. D'aquesta manera, cada vegada que es citi alguna aportació, podrem tenir en compte la seva edat, i per tant, el context sociocultural de l'època en què va migrar. Cal tenir en compte també, que tot i que diversos informants no ho van sol·licitar, aquesta investigació utilitza noms falsos per tal de preservar l'anonimat i confidencialitat de les persones entrevistades, així com l'ètica de la investigació.

A continuació trobareu un quadre amb la diferent informació respecte els informants.

Nom	Edat	Any d'arribada a BCN	Procedència	Núm. habitants població d'origen (2018)	Residència actual	Professió
Gerard	25	2010	Santpedor (Bages)	7.532	Barcelona	Estudiant i cambrer
Gabriel	67	1968	Serra de Daró (Baix Empordà)	210	Barcelona	Jubilat
Pau	25	2012	Gandesa (Terra Alta)	3.009	Barcelona	Doctorand en enginyeria
Joan	45	1991	Térmens (La Noguera)	1.383	L'Hospitalet de Llobregat	Biòleg
Daniel	31	2006	Reus (Baix Camp)	103.477	Barcelona	Informàtic

3.2. Tècniques utilitzades

La metodologia emprada en el desenvolupament de la present investigació engloba un conjunt de tècniques d'investigació qualitativa principalment a partir del mètode etnogràfic. Després d'una primera etapa destinada, en primer lloc, a la recerca d'estudis realitzats sobre el sexili per tal d'elaborar un estat de la qüestió, i en segon terme, a la lectura i el recull de bibliografia multidisciplinària significativa amb l'objectiu d'estructurar un marc teòric consistent per tal de situar la problemàtica d'estudi, l'etnografia ha estat la disciplina protagonista obtenir els resultats als objectius plantejats.

L'elecció d'unes tècniques d'investigació determinada, determina clarament els possibles resultats de qualsevol investigació. De la mateixa manera, el procés de la recerca i el seu impacte en les comunitats o subjectes estudiats també varien en funció de la metodologia. En aquest sentit, l'aproximació a l'alteritat investigada s'ha regit en tot moment en base a l'ètica etnogràfica -o almenys s'ha procurat fer-ho-, fugint dels paternalismes, exotismes, suposicions preconcebudes o idealitzacions diverses. Anahy (2016) detalla diferents aspectes que s'han pres en consideració a l'hora de desenvolupar el treball etnogràfic.

Seguint un ordre cronològic, després de la fase de recerca teòrica des de les perspectives de l'antropologia i sociologia urbanes, les teories de les migracions i les anàlisis

del gènere de les migracions, així com els estudis de gènere provinents de les aportacions dels feminismes i la Teoria Queer⁷, el mètode etnogràfic s'utilitza en dues de les seves tècniques més generalitzades. Primerament, la investigació s'ha servit de l'observació participant. Aquesta tècnica de recollida de dades qualitatives és molt útil per tal de familiaritzar-se amb la comunitat i els subjectes d'estudi. Tanmateix, en el present treball, la seva utilitat ha estat molt rellevant a l'hora d'introduir-se en la problemàtica del sexili i en com ho viuen les persones que emprenen aquest camí. En segon i últim lloc, la tècnica que ha portat la major part dels resultats i conclusions i que ocupa el gruix més important de l'estudi, ha estat l'entrevista etnogràfica en profunditat. Aquesta metodologia ha resultat ser molt productiva a l'hora d'entendre i comprendre les motivacions i percepcions dels informants envers els contextos socials, històrics, relacionals, situacionals i en relació als espais, als quals han estat sotmesos. A continuació s'especifiquen més detalls concrets sobre les tècniques utilitzades durant el treball de camp.

3.3. Treball de camp

Les primeres intervencions al treball de camp estaven orientades a dur a terme una primera immersió a la temàtica del sexili per tal de poder comprendre la naturalesa i les grans àrees teòriques que podien contribuir a una bona investigació. Aquestes aproximacions a a problemàtica i les percepcions dels seus protagonistes es van realitzar a través de l'observació participant en un total de tres espais de trobada i debat destinats a tractar precisament les vivències de sexili. Les tres cites estaven organitzades per associacions i col·lectius LGBTI.

- Novembre 2018 / Barcelona: Taula d'experiències de sexili (Crida LGBTI)

Un total de 3 persones (dos homes i una dona) van exposar les seves experiències viscudes i van relatar les peripècies que van viure per tal de, per una banda, poder viure i descobrir la seva sexualitat a l'entorn rural, i per l'altra, com va ser la seva migració i aterratge a la gran ciutat. Entre el públic hi havia una trentena de persones, la majoria homes, d'entre 20 i 45 anys aproximadament, que van participar molt activament del posterior debat i van aportar molts punts de vista personals i visions crítiques tant de la ciutat com des pobles.

⁷ La Teoria Queer és el conjunt d'estudis teòrics sobre les sexualitats i identitats sexuals i de gènere no normatives que situen el gènere i el desig com un producte d'una construcció social i combaten l'estigmatització d'aquestes identitats a parir de la reapropiació dels insults i els estereotips (Fonseca i Quintero, 2009).

- Febrer 2019 / Manresa: Taller participatiu sobre el sexili (Diversos col·lectius: Colors de Ponent, L'Aldarull LGBTI, Crida LGBTI, Gènere Lliure, Noubarris LGBTI, Atzagaia...)

En el context d'una trobada de diferents col·lectius LGBTI del territori català, es va dur a terme un taller participatiu on van assistir una quinzena de persones -majoria homes- i va ser liderat i dinamitzat per José Antonio Langarita, Doctor en Antropologia Social per la UB i professor de la UdG. La sessió va estar dividida en 3 blocs, un primer relacionat amb experiències de repressió sexual, un segon destinat al debat sobre la identitat *marica*, i per últim, una reflexió crítica per problematitzar el fenomen.

- Març 2019 / Cornellà de Llobregat: Taula rodona: Resistències al sexili (Poble Lliure, Alternativa d'Esquerra per Cornellà)

En el marc d'unes jornades sobre feminismes i LGBTI, una de les sessions del programa va comptar amb una taula rodona sobre iniciatives en l'àmbit rural per tal de combatre aquest fenomen. Tot i no haver-hi gaire participació per part del públic (una trentena de persones), va ser molt útil per tal d'escoltar les problemàtiques a les quals les persones ponents havien de fer front per seguir vivint als pobles. Aquesta tercera sessió l'observació va ser menys participativa.

La informació obtinguda a través de les sessions d'observació va ser molt valuosa per tal de poder guiar la segona part de la investigació. Tot i que les entrevistes hagin estat la font principal de material qualitatiu, la informació fruit de l'observació participant ha servit per orientar la recerca i la construcció del marc teòric, així com per articular el guió de les entrevistes i definir els criteris de selecció dels informants.

Les entrevistes en profunditat han estat estructurades de manera similar a les històries de vida etnogràfiques per diverses raons. Els processos migratoris no es produeixen d'un instant per un altre, sinó que són produïdes per un conjunt de determinants que sovint, s'allarguen en el temps. Per aquest motiu era molt rellevant entendre el context familiar i social de les localitats d'origen. D'altra banda, l'opció sexual i la identitat sexual i de gènere són elements molt notoris a l'hora d'articular les identitats, i en aquest cas, principal motiu de migració. El descobriment de la sexualitat i el desenvolupament de la mateixa es produeixen

al llarg del temps i de la vida de les persones. D'aquesta manera, les entrevistes en profunditat han estat d'una durada d'hora i mitja, per tal de poder abordar l'entorn familiar, religiós, socioeconòmic i cultural de cadascun dels informants. Així doncs, les entrevistes estaven articulades en cinc blocs: 1) Vida a l'entorn rural (família, escola, creences religioses, cercles socials, referents, espais segurs, percepcions de control i/o seguretat, experiències sexoafectives i percepcions de violència), 2) Sortir de l'armari (on, quan, amb qui, com i les seves conseqüències), 3) Migració (quan, motius assenyalats, etapes de la migració, conseqüències de la migració en la quotidianitat dels informants i en el desenvolupament de la seva sexualitat, emancipació dels vincles familiars, anàlisi dels nous entorns de socialització i relacions sexoafectives: accés, quantitat, freqüència, afecte...), 4) Situació actual (residència, quotidianitat, cercles socials, vincles familiars, entorn laboral, oci i temps lliure, relacions sexoafectives, repressions, i vida urbana), 5) Perspectives de futur (possibilitat de tornar a l'entorn rural, diferències rural-urbà, vincles amb la localitat de procedència, mancances i avantatges de poble i ciutat, canvis, noves tecnologies, situació actual...).

La majoria de les entrevistes s'han dut a terme als domicilis dels mateixos informants, en quatre dels cinc casos. L'excepció és el cas de l'informant de més edat, que va ser contactat a través d'una entitat LGBTI que treballa amb persones grans (Fundació Enllaç) i l'entrevista va tenir lloc a la seva seu a Barcelona. Totes les entrevistes van resultar còmodes per ambdues parts -o així ho van mostrar-, no va haver-hi cap problema a l'hora d'enregistrar-les i els informants no van escatimar en detalls tot i ser coneixedors de l'existència d'un micròfon. En general van ser generosos a l'hora d'aportar informació i van mostrar una actitud disposada, entregada i participativa. No obstant això, sempre hi ha persones més hàbils a l'hora de relatar, persones més tímides i seques, i evidentment, en dos dels informants es va notar que eren de poques paraules. Tanmateix la informació extret d'ambdues entrevistes va ser molt valuosa.

3.4. Limitacions i dificultats

Evidentment, en tractar-se d'un treball de final de màster, aquesta investigació és només una aproximació al fenomen del sexili. L'estudi presenta algunes limitacions, com és el reduït nombre d'informants. Malgrat haver dut a terme el procés de selecció en base a criteris encarats a obtenir diversitat en els discursos i etnografiar perfils diferents, la representativitat és una de les mancances de la investigació.

De la mateixa manera, per comprendre aquesta tipologia de migracions en la seva globalitat, seria convenient aprofundir també en altres disciplines de les ciències socials, com ara la sociologia o la psicologia. Tanmateix, els resultats que es presenten més endavant són prou rellevants com per guiar futures investigacions.

Un dels problemes que ha calgut afrontar és precisament la dificultat per aconseguir perfils diferenciats. Segurament a causa de la proximitat en l'edat, la majoria de persones candidates amb qui comptava eren joves menors de trenta anys, molts d'ells sorgits a partir d'anuncis publicats a les xarxes socials. Per aquest motiu va ser necessari comptar amb altres vies d'accés als informants. El perfil que va ser més difícil d'aconseguir va ser el d'una persona de més de 65 anys, probablement pel desconeixement d'on cercar-los, i sobretot a causa de la poca normalització del fet homosexual en la tercera edat.

Altres reptes als que ha estat necessari fer front per tal d'obtenir una mostra diversa ha estat la variable de la classe. La majoria d'informants als quals he tingut accés provenien de famílies benestants. Per últim, una de les preocupacions que es va procurar posar-hi remei, va ser el fet que no totes les persones entrevistades fossin militants del món associatiu LGBTI ni d'organitzacions polititzades. Tot i haver-ho aconseguit parcialment, no ha estat una tasca fàcil, ja que els homosexuals més visibles i accessibles són aquells que estan conscienciats i s'interessen per investigacions com la present.

4. Discussió dels resultats

A continuació s'exposen els resultats de la present investigació. L'apartat s'estructura en dos grans blocs. En primer lloc, s'enumeren una sèrie de temàtiques rellevants que donen resposta a les preguntes d'investigació plantejades en un inici i que pretenen servir per entendre i comprendre les causes i motivacions que articulen el fenomen del sexili entre homes gais que viuen a l'entorn rural. En segon terme, a partir de les històries de vida dels diferents informants entrevistats s'ha aconseguit establir una sèrie de similituds i vinculacions entre les seves experiències que ens permeten analitzar el fenomen del sexili a través d'un itinerari marc, que en major o menor mesura, les persones entrevistades acaben seguint. La informació que segueix a les següents pàgines està basada principalment en les cinc entrevistes en profunditat fetes a homes gais rurals sexiliats a Barcelona de diferents edats i perfils. Tanmateix, alguna de les informacions que s'hi indiquen han estat guiades o directament aportades gràcies a les sessions d'observació del treball de camp que es detalla en l'apartat de metodologia.

Certament, els diferents informants entrevistats, tot i tenir visions discrepants en molts aspectes, relaten la seva vida al voltant de l'experiència migratòria de manera molt similar. Així doncs, seguidament trobareu, distribuïts en grans àrees, els principals blocs temàtics que caracteritzen aquesta tipologia de migració sexual.

POBLE	CIUTAT
Manca de referents	Existència de referents
Invisibilització	Visibilització i reconeixement
Soledat	Comunitat LGBTI
Desert sexual	Mercat sexual
Cercles socials petits	Anonimat
Escassetat de llocs de trobada	Infraestructures (capitalisme rosa, cruising)
Pressió social i familiar	Emancipació dels vincles familiars
Context conservador	Context liberal
Repressió i homofòbia	Alliberament sexual i de gènere
Percepció de control social vs seguretat?	Percepció de seguretat?

4.1. Manca de referents LGBTI: “Ah vale, que es pot ser maricón!”

Una de les raons que la majoria d’informants han destacat del context rural és la manca de referents LGBTI, tant a nivell social -al poble- com a nivell mediàtic. Diversos informants expliquen com no eren ni conscients de la seva sexualitat perquè no podien ni imaginar-se la possibilitat de sentir-se atrets per altres homes. I si s’assabentaven d’aquesta atracció no ho vinculaven en cap cas amb una orientació homosexual. Així ho expliquen dos dels informants:

“No havia fet aquesta connexió. Ara em sembla molt òbvia, però potser en l’adolescència, com que no estava dins del meu imaginari la possibilitat de ser gai, que era una cosa fictícia, de la ficció, de la tele, doncs això, no podia identificar-m’hi” (Daniel, 31-2006)⁸.

“Aquesta possibilitat [ser homosexual] no hi era. No te la podies ni imaginar” (Gabriel, 67-1968).

Els informants generalment no troben cap tipus de referent a l’entorn social. En alguns casos han pogut identificar algun veí del poble, però sempre com a referent negatiu, en tant que aquesta persona es convertia en el centre de les crítiques i converses del poble, i a més, acabava marxant cap a la ciutat. La majoria de primers referents LGBTI que relaten les persones entrevistades tenen a veure amb la televisió. Destaquen sèries com *Al salir de clase*, *Plats Bruts* o *Física o Química*, i pel·lícules com *La ley del deseo* d’Almodóvar o cantants com Mónica Naranjo. Són referents que queden molt lluny de la realitat social dels entorns rurals. Tot i així, cal destacar el paper important dels mitjans de comunicació en la normalització del fet LGBTI en què, al llarg dels anys han anat donant veu i visibilitat a la diversitat sexual i de gènere, i mica en mica han anat incorporant personatges LGBTI a diferents continguts de ficció quotidiana. L’exemple de TV3 és força rellevant (*Poblenou*, *Nissaga de Poder*, *Laberint d’Ombres*, *Teresina S.A.*, *Plats Bruts*, *Temps de Silenci*, *El Cor de la Ciutat*, *Jet Lag*, *Ventdelplà*, *Cites*, *Infidels*, *Sagrada Família*, *La Riera*, *Merlí...*)

Un altre element a destacar és que els pocs referents gais als quals tenien accés, eren bàsicament referents negatius: persones amb molta ploma que eren marginades, criticades,

⁸ D’ara en endavant, tots els informants citats apareixeran en aquest format: *Nom de l’informant, edat actual-any d’arribada a Barcelona*. D’aquesta manera podrem tenir en compte els elements contextuals i els condicionants d’edat cada cop que s’hi faci referència.

estigmatitzades i aïllades socialment. En l'imaginari col·lectiu allò que es relacionava amb l'homosexualitat era negatiu.

“Recordo molt que hi havia l'ambient, de quan hi havia algo gai o lèsbic o el que sigui, es feia un silenci. A casa. I parlo de casa com a família extensa també. És un tema que mai va sortir” (Daniel, 31-2006).

Això també repercutia a les sèries de televisió, com ara a *Aída*, en què el personatge gai és objecte de burla i ridiculització constantment. Els informants també expliquen com molts d'aquests personatges mediàtics eren exagerats i responien molt als tòpics preexistents sobre les persones LGBTI. Aquesta manca de referents provoca o provocava un silenci i una invisibilització del fet LGBTI que impedia als informants fins i tot ser conscients de la seva sexualitat, no existia la possibilitat. Pau (25-2012) també destaca que en una persona de Gandesa, la diana de les crítiques va cessar en el moment en què la persona en qüestió va tenir parella.

4.2. Visibilització i reconeixement: “*Ser gai era cosa de la tele*”

La manca de referents i els tabús sobre l'homosexualitat són assenyalats per la majoria dels informants com a causes principals d'una invisibilització de les realitats LGBTI a les zones rurals. Els entrevistats sexiliats buscaven en marxar a viure a Barcelona poder construir relacions d'igual a igual amb altres persones homosexuals. A la gran ciutat hi troben l'accés a la comunitat LGBTI, ja sigui a través de l'oci nocturn dels locals d'ambient, o establint vincles amb el món associatiu. A diferència de les seves poblacions d'origen, a Barcelona la comunitat LGBTI està dotada d'espais propis i compta amb un reconeixement social, mediàtic i institucional que no troben fora de la metròpoli.

En aquest sentit, alguns informants posen exemples com en l'entorn familiar o als centres educatius la diversitat sexual i de gènere passa completament desapercibuda. Això crea un clima d'incertesa molt gran en els entrevistats en el moment de descobrir la seva sexualitat.

“A nivell social era algo raro. Jo mateix la primera vegada que vaig veure dos tios donant-se un petó també se'm va fer raro. No ho havia vist mai per molt que jo en tinguera ganes o m'agradés” (Joan 45-1991).

Un element a destacar pel que fa a la visibilitat de les persones LGBTI a l'àmbit rural és la diferència en les percepcions en funció de l'edat actual dels informants. Els més grans posen molt més èmfasi en la invisibilització de la dissidència sexual, mentre que els més joves no li donen tanta importància. Aquest fet evoca un canvi social que els entrevistats de més edat relaten i expliquen com, mica en mica, la societat ha anat acceptant aquesta realitat i ha cedit més espais de visibilitat, ja sigui als discursos polítics, els mitjans de comunicació o a les ficcions televisives. Així ho exposen dos informants:

“El canvi social que hi ha hagut és molt molt bèstia, molt. [...] No hi havia cap fora de l'armari. Quan era tan petit no es parlava. Clarament no era com ara que hi ha personatges gais a moltes sèries. Sembla que lo més pròxim era “La ley del deseo” de l'Almodóvar, que hi sortien homosexuals. I era algo com molt excepcional. No era una cosa...” (Joan, 45-1991).

“Quan hi he tornat, en aquest poble tan petit on encara hi viuen menys de 200 persones, n'hi ha 50 o 60, hi ha una parella d'homes que viuen a la plaça del poble i una parella de noies que viu en un carrer/mig carrer, que no arriba ni a carrer. I viuen bé i normal. Respectats i amb una relació amb l'entorn. Amb el temps ha valgut la pena! [riu]. [...] A les noves generacions hi ha lesbianes, hi ha gais també i son d'alguna manera allò que la vida posa al seu puesto d'una manera natural. És a dir unes cosines germanes conservadores després han sigut pares i mares de gais i lesbianes i ho han fet bé. No hi ha hagut històries estranyes. Però per sobre meu, en la meva generació no. [...] Com que no disposaves d'informació no podies fer comparacions. T'ho anaves construïnt de mica en mica” (Gabriel, 67-1968).

Els informants de més de 30 anys destaquen la “normalitat” amb què avui dia es pot viure fora de l'armari, tant en l'àmbit rural com en l'urbà. En canvi, els més joves no esmenten un context social conservador hostil, tot i sí expressar certes molèsties causades pels cercles socials petits i les pressions familiars.

No obstant això, les condicions materials de molts entorns rurals tenen a veure amb una densitat de població molt baixa, fet que, tal i com descriu Gerard (25-2010), fan molt difícil que pugui tenir lloc una visibilització significativa del col·lectiu LGBTI a qualsevol municipi.

“El problema dels pobles és que un poble és poc habitat i per percentatge, a sobre nosaltres estem representats encara menys, per estadística, és molt difícil generar allà un moviment que doni visibilització a l'homosexualitat dintre d'un poble. Llavors és molt difícil organitzar-te als pobles únicament per ser homosexual, trans, bi, etc. Per tant, ha d'haver-hi com una impregnació d'aquests ideals del moviment LGBTI en moviments que siguin formats per persones heteros i cis, que pot ser encara més complicat. Perquè si tu no estàs rebent aquestes agressions [LGBTI-fòbia] és molt difícil ser empàtic amb això” (Gerard, 25-2010).

4.3. De la soledat a la comunitat: “no pot ser que sigui l’únic al món!”

Totes les persones entrevistades evidencien que un dels principals problemes que els representa viure en l’entorn rural és la soledat amb què es troben en el moment de descobrir la seva sexualitat. Senten que són “l’únic gai al poble” i no coneixen a ningú més ni dins ni fora de l’armari. No només troben aquesta soledat pel que fa al desig sexual, sinó que també pren rellevància a l’hora de plantejar-se sortir de l’armari. Per què tenen aquesta sensació? Joan (45-1991) hi dóna resposta.

“Primer, perquè el tema de ser un nucli bastant reduït i que potser no tens models perquè tots els que som gais hem escapat i potser han parlat de nosaltres, i poden saber qui som, però no vivim allà” (Joan, 45-1991).

Els informants expressen la necessitat que van tenir -i que segueixen tenint la majoria- de trobar-se amb altres persones que no siguin sexualment normatives. Alguns ho argumenten a partir de la comoditat i el “no sentir-se sol”. Tal i com avança La Fountain Stokes (2004), és més fàcil relacionar-se entre iguals. Per aquest motiu, en emprendre els primers passos del sexili tots destaquen el paper de la “comunitat”.

*“Sent gai a Barcelona pots conèixer molta gent que és gai” (Pau, 25-2012).
“Ja pots remoure cel i terra allà [al poble] que no surten gais, i aquí [Barcelona], era fotre una patada i en trobes deu” (Gerard, 25-2010).*

“Llavors vas a la ciutat i a la ciutat se t’obre un món. Un món que no era fàcil però era l’oportunitat de tenir contactes amb persones del mateix sexe” (Gabriel, 67-1968).

Com comentava anteriorment, aquests vincles que els informants van establir amb la comunitat LGBTI en el moment d’arribada es van materialitzar a partir de diferents accessos, en alguns casos de manera simultània. En quatre casos els sexiliats van acabar posant-se en contacte amb el moviment associatiu de la ciutat (SinVergüenza, Casal Lambda, Coordinadora Gai de Barcelona, Assemblea de Marikes Llibertàries). D’altra banda, tots els informants expliquen com pràcticament el seu primer contacte amb el “món gai” va ser a través de l’oci nocturn que van trobar a la Barcelona. Els informants esmenten diversos locals de festa i discoteques d’ambient (Arena, Ultrapop, Metro, Bacon...), així com altres negocis privats al voltant del capitalisme rosa com ara cinemes i bars, i també zones de *cruising*.

“El que té Barcelona és l’oci i la comunitat, que no estan a altres llocs” (Daniel, 31-2006).

Altra vegada, la diferència d'edat entre les persones entrevistades torna a aportar-nos algunes distincions pel que fa al contacte amb la comunitat LGBTI, i és que els informants més joves detallen amb pèls i senyals com van conèixer les primeres persones gais a la ciutat a través de xats per internet i aplicacions mòbil per lligar com Grindr, Tinder, Badoo, Happn, Planet Romeo...

Així doncs, trobem que un dels trets distintius que configuren les diferències pel que fa a l'existència del fet homosexual entre poble i ciutat és la localització d'aquesta comunitat. Com bé relaten autors com Kuhar i Švab (2014) o Sáez (2017), els centres urbans fruit de la industrialització articulen una sèrie de condicions perquè aquesta comunitat s'hi instal·li, i a mesura que s'accentua la globalització, aquests guetos identitaris prenen encara més força. El centralisme urbà de la comunitat fa que es concentri tota l'activitat cultural, relacional i d'oci a la gran ciutat, fet que produeix dues conseqüències que tenen molt a veure amb el fenomen del sexili. En primer lloc la monopolització de la identitat gai i dels imaginaris col·lectius LGBTI per part de la ciutat, la seva realitat i els seus sistemes culturals, incloent-hi unes maneres determinades de ser, actuar i comportar-se; i en segon terme, l'absorció, tant de persones com d'espais de trobada cap al gran nucli urbà. D'aquesta manera, l'àmbit rural queda negat de tota possibilitat de disposar de zones de confort o de comunitat entre iguals.

“Penso: marxo a Barcelona i podré alliberar-me una mica i viure la meva homosexualitat una mica més senzillament no, perquè a Lleida no hi havia més ambient que un bar. I pensava: clar, és una l'alliberació” (Joan, 45-1991).

La centralitat d'aquesta comunitat, tal i com expressen els diferents informants, l'ocupen les infraestructures del capitalisme rosa, situades la majoria d'elles al barri de l'Esquerra de l'Eixample, més concretament a la zona coneguda popularment com a *Gaixample*. Absolutament tots els informants són o en algun moment han estat usuaris habituals d'aquests comerços i locals, tot i que molts d'ells ser força crítics amb el model d'oci i identitari que proposen. Mentre que critiquen que aquests negocis “utilitzen” les mancances del col·lectiu LGBTI per tal de lucrar-se econòmicament, exclouen a certes persones i imposen determinats models estètics i de comportament impossibles, els entrevistats argumenten que tot i així, en ocasions, els pesa més a la balança el fet de poder accedir a la comunitat. Aquesta contradicció l'exposen diversos dels entrevistats:

“Simplement no em sento còmode [...] Al cap i a la fi, Arena no deixa de ser un mercat, o això és el que m’evoca: aquestes mirades, no m’acaba d’agradar això. I per l’altra banda perquè veig que també hi té una connotació masclista. La masculinitat, els músculs, perquè té una connotació de plumofòbia masclista i capitalista. [...] Però hi anava perquè hi havien mariques! I era el primer cop que en una sala tan petita em trobava amb tants mariques a la mateixa sala, i em semblava impressionant, em semblava impressionant!” (Gerard, 25-2010).

“Al poble no hi ha espais d’oci, espais d’oci mariques que, els podem qüestionar i tot el que sigui, però hi ha espais d’oci mariques a Barcelona. I tu, en general a Barcelona vas pel carrer morrejant-te amb un tio i ningú et diu res” (Daniel, 31-2006).

“Últimament sempre surto de festa gai. Fa molt de temps que no surto a un lloc hetero. Perquè ja he sortit molt de festa hetero [riu]. És com que ho tinc més vist i la festa gai es més nova per a mi: és diferent i potser estic més còmode. [...] A la majoria de discoteques hetero sempre hi ha alguna baralla. Sempre hi veig conflictes [...] i a les discoteques gais no ho he vist gairebé mai” (Pau, 25-2012).

Un dels informants troba una altra explicació al perquè del centralisme urbà del col·lectiu LGBTI i de totes les seves infraestructures.

“Crec que això té a veure amb una densitat. I al poble la densitat de població és tan baixa... I a més a més, molta gent està dins de l’armari. Tu no pots montar una floristeria gai en un lloc rural. Perquè els altres diran “oh, m’estan excloent” i què tindràs, un o dos clients? No pots viure. A la ciutat han d’agafar un valor per fer front a la competència i intentar captar clientela, és un efecte de massa, de molta demanda. Que hi ha una bona oferta i tu t’has de diferenciar per intentar competir amb la teva. En un poble no tens aquest excés de demanda i la vida és diferent. El punt de vista també. Tant a nivell de sexe, es pren tot amb més calma” (Joan, 45-1991).

Aquesta concentració urbana de les infraestructures també es replica en el cas del moviment associatiu. Tal i com indica un dels informants, gran part de les entitats, dels moviments socials i de l’activisme per la diversitat sexual i de gènere també orbiten a Barcelona.

4.4. “Desert sexual” vs “mercat sexual”: “No aniré a Saragossa a fotre un polvo”

L’adolescència i la joventut són les etapes vitals en què les persones acostumen a iniciar el descobriment de la sexualitat. Els informants declaren com, mica en mica, tot el seu entorn d’amistats comença a explorar el sexe i experimentar les emocions i les relacions sexoafectives mentre que en el seu cas, no poden dur-ho a terme. Els motius que assenyalen són diversos. En primer lloc, citen la repressió sexual de l’entorn i “l’homofòbia interioritzada”. Esmenten la “por al rebuig” i a l’exclusió social. En segon terme, viuen

aquesta manca d'experimentació sexual a causa del fet d'haver d'estar tancats dins l'armari. Per últim, indiquen una escassetat de persones LGBTI a l'àmbit rural, ja que, per una banda la majoria d'homes gais viuen "armaritzats", i per l'altra, molts marxen a viure a Barcelona. Per tant, el sexili no el viuen només les persones que emigren a la ciutat, sinó que també en pateixen les conseqüències les persones que s'hi queden.

És curiós com més d'un informant titlla la situació sexual als pobles de "desert sexual". La poca quantitat de persones visiblement i obertament homosexuals impedeixen poder desenvolupar-se sexualment com a gai a les zones rurals. En aquest sentit, alguns dels informants com Joan (45-1991) i Gerard (25-2010) mencionen la diferència entre poble i ciutat a l'hora de lligar a través de les apps mòbils. Destaquen la poca quantitat de persones connectades front a la ciutat i que la majoria de perfils són anònims.

"I després amb el tema del Grindr també es nota no, al meu poble encara, però pensa que tu obres aquí qualsevol aplicació i ho veus tot. Allà de seguida et surten els que estan a 5 quilòmetres i ja no estàs allà al poble. Et surt fins i tot gent de Saragossa i de Tarragona, no aniré a Saragossa o a Tarragona a fotre un polvo! [riu]. El desert allà és immens, de seguida baixes una mica i estàs a 70 quilòmetres o cent, i dius : òstia!" (Joan, 45-1991).

"També ho he vist molt amb el Grindr, que tot són 'cabezas decapitadas' allà al poble, o tots són 'heteros discretos'. És curiós com aquí a Barcelona et trobes potser un de tant en tant i al poble la majoria són 'heteros discretos'" (Gerard, 25-2010).

D'altra banda els entrevistats també comenten que els cercles socials petits provoquen que no hi hagi "gaires opcions" ni "varietat" i es queixen del fet que al final, s'acaben coneixent tots i són sempre els mateixos.

"I l'altra part de la pregunta va una mica relacionada amb l'oferta, tan cultural com sexual. Va relacionat una mica, suposo que és una mica això, tothom s'ha fugat cap allà a la gran ciutat i allà és tot bastant desèrtic. [...] Al final també s'acaben coneixent tots molt ràpid. També et trobes molts turistes a Barcelona! [riu]. A Lleida no n'hi ha quasi! [...] Sempre hi ha els típics que estan també a les apps i t'acabes trobant los mateixos. A Barcelona en trobes uns quants centenars. Em sembla que de seguida agafaries el 'cupó' aquí, és més difícil" (Joan, 45-1991).

De la mateixa manera que els informants anomenen "desert sexual" i en un dels casos, fins i tot, "suïcidi sexual" a la situació dels pobles, és interessant entendre la dicotomia que els porta a anomenar "mercat sexual" al context de Barcelona. Els informants utilitzen termes mercantils com "oferta" i "demanda" o com "competència". Eva Illouz (1997) ja avançava

aquesta economitziació de la vida privada i com la lògica comercial, sovint relacionada amb l'esfera pública i productiva, s'introduïa dins l'àmbit íntim i lligat amb la reproducció social.

“A Barcelona Tens ‘mercat’, per dir-ho així, i a Gandesa et menges els mocs” (Pau, 25-2012).

“És que al poble [...] em dona la sensació que has de ser una mica cèlibe. Si vols ser una mica actiu sexualment... Sí que sé de molta gent que els caps de setmana baixa a Barcelona, però és com una mica incòmode haver de desplaçar-se tant. Tenint-ho aquí, agafant el metro i en 20 minuts col·locar-te al merder... Em sembla bastant complicat haver de desplaçar-se tant. El tema de poder triar, [...] tindre la possibilitat que el dia que vulguis no diguis ‘òstia quin pal!’ Haver d’agafar cotxe o un tren per desplaçar-se per anar a passar unes hores fotent un polvo...” (Joan, 45-1991).

Aquesta necessitat de desenvolupar la seva sexualitat no tenen la possibilitat de satisfer-la als seus llocs d'origen.

“Jo al meu poble no he fet mai res, mai res! Sí que algun cop d’amagat havia tingut sexe en el cotxe, però amb la gent del poble no he fet mai res! [riu]” (Joan, 45-1991).

En canvi, a Barcelona, és on es concentra la població homosexual i a més, on estan situades les infraestructures que faciliten els encontres sexuals (discoteques, bars i locals d'ambient, cambres fosques, llocs de *cruising* públics i privats, etc). La majoria d'informants coneixien l'existència d'aquest món abans d'emprendre la migració i podria representar un element *pull* del sexili.

“Pel que m'havia dit aquest de l'associació, em va explicar que hi havia saunes, que hi havia Metro, que hi havia bars, que hi havia ‘cruising’...” (Joan, 45-1991).

4.5. De “marica del poble” a l'anonimat: “un altre cop que em coneguïn no, sisplau!”

Un dels elements més significatius que ens aporten els resultats de l'etnografia és la recerca de l'anonimat per part de les persones sexiliades. Resulta evident el fet que, com menys habitants tingui una localitat, més petits seran els cercles socials. Aquesta realitat provoca en els informants una sensació de repetició i avorriment. El fet de no poder conèixer a ningú nou, i el cansament d'una “vida de poble” en què tots els veïns es coneixen entre si.

“Parlem d'un poble de 10.000 habitants. És un poble, poble. Ens coneixem tothom. [...] Són pobles petits: no hi ha massa coses, és avorrit. La gent s'entreté explicant coses” (Pau, 25-2012).

Aquesta manera “d’entretenir-se” que critica l’informant acaba convertint-se en una espècie de repressió. Que la pròpia sexualitat es convertís en el tema central del poble és una de les realitats o de les grans pors que expressen tots els entrevistats. Aquest fet els genera incomoditat, especialment a l’hora de sentir-se realitzat pel que fa al sexe.

“Jo crec que conforme vaig anar tenint sensacions eròtiques amb homes, em sentia més incòmode. Anava en paral·lel, que em vaig començar a sentir més observat. [...] No estava preparat per a tenir un contacte sexual. Ho desitjava molt però no podia allà” (Gabriel, 67-1968).

“Clar, és que al poble al final s’enteren de tot, i si no saben algo, igual al final s’ho inventen” (Joan, 45-1991).

“Doncs aquestes coses doncs bé, s’acaben sabent. I per tant, ni tan sols passava pel meu imaginari el fet d’anar de la mà amb un tio. Ni tan sols d’una tia potser” (Daniel, 31-2006).

Així doncs, els informants que surten de l’armari en el context rural veuen com la seva identitat sexual pren el protagonisme entre els habitants dels pobles en qüestió i es converteixen públicament en el “marica del poble”. Per a Gerard (25-2010), aquest fet va convertir-lo en objecte de burla i assetjament.

“A mi, en mostrar la meua homosexualitat al poble em resultava una amenaça, també per lo que havia viscut, i també perquè molta gent, per molt que et coneixia, sempre t’assenyalaven com al maricon del poble. Molta gent que abans de sortir de l’armari eren amics, va ser sortir de l’armari i de cop, la gent t’assenyalava” (Gerard, 25-2010).

Per contra, Barcelona es convertia en l’oportunitat de desaparèixer del mapa i esdevenir un desconegut anònim. Un escenari on els informants podien perdre’s entre la multitud i convertir-se en un individu entre tants, on ningú coneix a ningú i on a ningú l’interessa la identitat, l’origen, l’opció sexual o la família d’altri. A més, aquest anonimat els servia d’escut per conèixer també a nova gent.

“El que sí que em va donar molt plaer va ser allò que no passava al poble: aquí no em coneixia ningú. Això m’agradava molt. La sensació d’anonimat va ser el que més em va agradar de la ciutat. Aquí puc ser jo de la manera que sigui sense que ningú m’hagi d’observar o criticar” (Gabriel, 67-1968).

“L’anonimat en aquell moment el valorava molt, després amb els anys m’he relaxat molt” (Joan, 45-1991).

D’aquesta manera, l’anonimat de la ciutat els permet ser qui són i comportar-se naturalment sense preocupar-se per les mirades d’altres i passar completament despercebuts.

Precisament, en fugir del renom i la fama de la ciutat, Joan (45-1991) destaca la reticència a l'hora d'encarar les rutines quotidianes:

“Al començament em molestava molt això d'anar a la mateixa botiga i que t'agafessin una mica de confiança perquè hi anaves sempre, i quan algú em feia un comentari més lluny de la relació comercial em molestava i deixava d'anar-hi. És a dir, una altra vegada que em coneguin no sisplau, vull ser anònim! [riu]” (Joan, 45-1991).

L'anonimat els va servir per deslligar-se de les pressions socials del poble i per poder començar de nou una vida que prèviament a la migració sentien reprimida. Tot i això, i recuperant les etnografies sobre el *cruising* de Langarita (2013), és interessant comprendre, des del punt de vista dels informants, aquest anonimat no només com a garantia de llibertat sinó un anonimat com a espai sexual. Les primeres experiències sexuals de 4 dels 5 informants es van donar en entorns urbans a partir de la identitat anònima que propicien les infraestructures de la comunitat establertes a Barcelona. En no ser ningú, no cal amagar-se de res. Aquest fet però, és criticat durament per Gerard (25-2010) que, tot i en un inici haver mantingut moltes relacions estrictament sexuals des de l'anonimat, actualment les hi atorga un component tòxic per a l'autoestima i les titlla de relacions “fredes”. L'informant explica com va marxar del poble a causa de la repressió i la soledat, i un cop a Barcelona, tot i mantenir moltes relacions sexuals, s'hi sentia, de nou, sol. Aquestes relacions que descriu Gerard (25-2010) però que també anomenen altres informants s'apropen de manera tendenciosa a l'actitud pròpia del *blasée* de Simmel (2005), a la societat anòmica de Durkheim (1987) o a la “individualitat solitària” d'Augé (1992).

4.6. Percepcions. Control social o seguretat? “En un poble totes les finestres tenen ulls”

Aquest subapartat pretén reflectir d'alguna manera el dualisme dicotòmic que plantegen els informants envers les percepcions que els evoquen les diferències entre el comportament social al poble i a la ciutat. En primer lloc, és evident que les disparitats demogràfiques de les realitats entre l'entorn rural i l'urbà articulen models relacionals distints. Com menys població resideixi en una localitat, els seus cercles socials seran més petits i l'anonimat brillarà per la seva absència. La manca d'anonimat als pobles que s'exposava anteriorment comporta en els informants sensacions contradictòries. Per un costat, els cercles socials petits o en altres paraules, el fet de conèixer a tothom aporta una percepció de seguretat als cinc informants.

“En el poble, en aquella època almenys, hi havia una sensació de seguretat i molt de petit tu sorties sol a jugar i a vegades allò d'arribar tard a sopar a l'estiu cap allà a les onze de la nit...” (Joan, 45-1991).

Com més petites siguin les comunitats les relacions socials i de veïnatge que s'hi articulen suggereixen una confiança i una percepció social de seguretat entre els seus habitants a partir del mantra de “no passa mai res”. Ara bé, aquesta impressió de seguretat es desdibuixa quan els informants veuen perillar la seva llibertat de comportament. Quan pretenen dur a terme activitats que, des del seu punt de vista, el seu entorn desaprovaria, els cercles socials petits deixen de ser segurs i es converteixen en sistemes de reproducció del biopoder foucaultí, en mecanismes de control social i moral exercits pels seus veïns i familiars. Aquesta mutació de les percepcions es produeix tant pel que fa a la pràctica d'una sexualitat dissident com a l'hora de dur a terme activitats moralment qüestionables des de l'imaginari col·lectiu imperant.

“Això té una part positiva no, tenir la xarxa relativament a prop, però bé podríem valorar si la xarxa és una xarxa de qualitat o no. La gent que està a prop teu s'apropa a tu perquè vol saber de tu genuïnament o simplement el que vol és xafarderia, Barcelona tampoc em dona una sensació massa diferent eh” Daniel (31-2006).

“Et pregunten què tal, com estàs, et pregunten per la família... Però de vegades és una mica pesat. Perquè que tothom sàpiga qui ets, no puguis fer coses, com emborratxar-nos pel carrer o coses així [...] Aquí en canvi em coneixen menys. Perquè la gent em pot veure, però la persona que m'ha vist no ho explicarà a ningú” (Pau, 25-2012).

“En un poble totes les finestres tenen ulls. Tu anaves caminant pel carrer i s'obria la llum i se sentia una persiana, podies veure les siluetes espiant. Vull dir, sí, te n'anaves a fumar a un lloc apartat i passava una dona gran a no sé quants metres de distància, que quasi no podia saber qui erets. Després anava a casa d'un amic per dir-li a la seva mare que ens havia vist allà punxant-nos heroïna, quan estàvem fumant porros!” Joan (45-1991).

Així doncs, a l'hora d'explorar l'homosexualitat, els cercles socials petits deixen de ser percebuts com a un element garantia d'espais segurs. Esdevenen problemàtics i acabant afegint el prefix “in” a la seguretat. Fins i tot, Gabriel (67-1968) parla d'una sensació “d'ofec”.

“A Reus no hi havia un sol espai segur” (Daniel, 31-2006).

“Justament la contrària, de seguretat no. Justament el contrari. Per part de mon pare li va costar molt l'assimilació, no sé si ho feia de forma directa o no, però em feia sentir que no havia de dir quina orientació sexual tenia al poble. Llavors, a mi en mostrar la meua homosexualitat al poble em resultava una amenaça” (Gerard, 25-2010).

“Estic segur que jo he sigut un conflicte considerable. [...] El fet que jo fos homosexual va ser potent en el seu moment. Ningú m’ho ha dit molt obertament, però jo vaig anar preguntant i les respostes van ser silencis que jo havia d’omplir. I- no els omplia de coses agradables” (Gabriel, 67-1968).

Per contra, l’anonimat que proporciona Barcelona, l’eixamplament dels cercles socials i el distanciament amb la comunitat d’origen i els vincles familiars es converteixen en un gran canvi. Per moltes inseguretats que hi pugui haver a la gran ciutat en comparació als pobles, a nivell simbòlic compten amb la llibertat d’actuar en relació a la sexualitat sense haver de témer qui els veu o qui els mira. Aquest fet, relaciona la gran ciutat amb una sensació de seguretat pel que fa a l’experiència sexual. També cal sumar-hi l’assentament de la comunitat LGBTI, cosa que provoca una major normalització del fet homosexual. En aquest sentit, la suposada percepció de seguretat a causa del menor control social, moral i dels cossos de la ciutat, acaba de cartografiar el mapa del dualisme contradictori que introduïa aquesta secció.

“A mi em fa menys cosa aquí a Barcelona, però en el sentit que et puguin insultar potser és més segur Gandesa. Sent d’allí...” (Pau, 25-2012).

“Jo crec que Barcelona no és especialment segur, no té res d’especial, no és més segur que altres llocs a nivell de seguretat. Crec que a Catalunya o inclús podríem parlar de l’estat espanyol, però a les ciutats relativament grans de Catalunya, tots més o menys tenim el mateix nivell de conflictivitat o violència. No crec que Barcelona sigui especialment segura ni especialment insegura” (Daniel, 31-2006).

4.7. Conservadorisme rural, urbs liberal? “Hi ha poca gent a missa”

Seguint la teoria de Baigorri (1995) i Arias (2001) un dels elements que distingeix socialment la ruralitat d’allò urbà té a veure amb la preservació d’allò tradicional i un model econòmic basat en l’agricultura. Si bé és cert que les tradicions segueixen més arrelades a localitats petites de la Catalunya interior que a la gran ciutat, els informants no acaben de posar-se d’acord sobre la cultura i la sociabilitat a l’àmbit rural. Segurament les diferències geogràfiques, demogràfiques i ideològiques de cada població i de cada informant condicionen les seves argumentacions.

Tanmateix sí que podem entreveure com, en especial en els pobles més petits, s’hi respira una moral més conservadora que no pas a la gran ciutat. Els motius són tan diversos com diferents són els municipis entre si. En primer lloc, l’envelliment de la població causat per la despoblació rural. Les persones més joves acaben emigrant dels pobles i la mitjana

d'edat augmenta amb el pas dels anys. En segon terme, trobem a les localitats rurals uns vincles molt més forts amb l'Església catòlica. No només pel que fa a les institucions socials, sinó que l'envelliment de la societat provoca un índex molt més alt de creients en relació a la ciutat de Barcelona. La poca visibilitat de la diversitat sexual i de gènere també minva les expectatives de canvi al medi rural. Per últim, la col·lectivitat en entorns socials més petits pren molta més rellevància, ja que la interdependència entre els seus habitants és més forta que en el cas de Barcelona, on el model de vida urbà individualista hi predomina.

En aquest sentit, els informants insinuen sense posar-hi gaire èmfasi, que l'entorn rural presenta una sociabilitat molt lligada a les tradicions de la moral catòlica, fet que impacta de manera negativa a la llibertat sexual de les persones no normatives.

“Suposo que tenia un ideal de germà gran molt tradicional i jo li vaig trencar esquemes. [...] Avui dia ma germana davant els seus amics, em demana que no faci cap comentari respecte ‘tios’. Jo davant dels seus amics no he sortit de l'armari. Cap dels seus ‘nòvios’ -excepte un-. M’ha demanat explícitament ‘No li parlis de tios al meu nòvio’. [...] Suposo que és també, perquè en el fons és per protegir-me, perquè com que ma germana no ha sortit de Reus, encara té la mateixa percepció que tenia jo, que el món no és un lloc segur pels maricons” (Daniel, 31-2006).

Tanmateix, els informants construeixen un imaginari de la ciutat de Barcelona ben diferent. Descriuen un entorn molt més obert culturalment i moral, un context de tolerància i de respecte molt liberal pel que fa a la sexualitat i la diversitat de gènere i molt cosmopolita. La concentració de població a la regió metropolitana de Barcelona segurament és responsable d'aquesta percepció de diversitat i respecte, així com l'aglomeració i la barreja de persones de diferents orígens, classes i edats. En disposar de les infraestructures i d'un moviment per l'alliberament LGBTI establert a la ciutat des de dècades ençà, la visibilitat és un element palpable a Barcelona.

Finalment, un altre element que torna a ser significatiu en aquest aspecte és, altra vegada, la diferència d'edat entre els informants. Els que són majors de 30 anys descriuen una diferència més gran pel que fa al context cultural entre poble i ciutat. Segurament, podríem afirmar que, com més edat té l'informant, més destaca les diferències pel que fa a la dicotomia conservador-liberal. Gabriel (67-1968) descriu una ciutat oberta i progressista front un imaginari tancat del poble, molt arrelat a la tradició cristiana i amb molts vincles amb el franquisme. Joan (45-1991) posa èmfasi en l'aplicació d'aquest suposat conservadorisme en les relacions socials a l'espai públic i en el paternalisme envers el jovent, però també destaca

que la realitat del poble avui dia és molt diferent a causa del canvi social que s'ha produït. Daniel (31-2006) també subratlla la relació de la seva ciutat i del seu context familiar en concret amb l'Església i els valors que se'n deriven, i ho assenyala com a un dels elements que el van empènyer a emprendre la migració. En canvi, Pau (25-2012) s'inclina per defensar que el seu context al poble no era ni especialment conservador ni especialment liberal. En qualsevol cas, la visió de tots cinc informants sobre la ciutat acaba coincidint: un espai urbà ple de gent, obert de ment i tolerant amb la diversitat. Tant Gabriel (67-1968), com Daniel (31-2006), com Pau (25-2012) destaquen que la ciutat ha fet canviar i evolucionar les seves posicions ideològiques i morals, i argumenten que les persones que no trepitgen la ciutat, persisteixen en una visió més conservadora de la realitat. Al cap i a la fi, perceben la ciutat com un element transformador.

“Ma germana, si hagués sortit de Reus, tindria un discurs feminista important, inclús probablement seria bisexual” (Daniel, 31-2006).

4.8. Violències, repressió i homofòbia: “Una moda passatgera”

De manera similar als resultats dispersos envers les diferències ideològiques entre poble i ciutat del punt anterior, els informants presenten opinions força diferenciades sobre les manifestacions d'LGBTI-fòbia i repressió sexual. Ningú en nega la seva existència i tots cinc entrevistats expliquen experiències viscudes en primera persona. Malgrat tot, alguns d'ells com Gerard (25-2010) i Gabriel (67-1968) hi posen més èmfasi que a la resta. Així doncs, les percepcions sobre un entorn suposadament més hostil o tolerant amb la diversitat sexual varien en funció de les experiències personals i contextuals de cada un dels informants.

Tanmateix, una conclusió comuna entre tots els informants és que d'LGBTI-fòbia n'hi ha a tot arreu, tant als pobles com a les ciutats, però sí que assenyalen una “normalitat” més còmoda per a les seves experiències sexuals a l'entorn de Barcelona.

Anteriorment, es destacava una cita de Daniel (31-2006) en què deia que Barcelona no era més segur en relació a l'homofòbia que altres pobles, sinó que presentaven realitats similars, però que la diferència rau en els suports i els mecanismes de resposta i d'ajuda davant les agressions amb què es compta a la ciutat de Barcelona.

Tot i subratllar de nou un canvi social cap a un respecte major a la diversitat sexual a tot Catalunya (Gabriel, 67-1968; Joan, 45-1991), els informants relaten diferents experiències viscudes sobre repressió i homofòbia. De fet, Gabriel (67-1968) fa referència al “marrón” de l’homosexualitat. Informants com Gerard (25-2010) assenyalen la manca de formació i sensibilització al sistema educatiu en el context de la Catalunya Central. Explica diferents episodis de *bullying* i assetjament escolar per motiu d’opció sexual, així com expressa una sensació de desemparament davant les agressions i denuncia LGBTI-fòbia discursiva per part del professorat.

“Davant les agressions allà al poble em vaig sentir bastant sol, sense recolzament. A l’escola era nefast, a l’escola era nefast. Me’n recordo de la tutora a segon de l’ESO davant d’una agressió homòfoba que vaig patir pels companys de classe, em vaig acabar rebotant i repartint llenya. Em va pillar com a culpable i em va dir ‘tu, castigat’. [...] I vam tenir una tutoria i vam parlar al respecte, i la profe em va contestar que el que tenia jo era una ‘moda passatgera’, que se’m passaria al cap dels anys, [...] I que no haviem de fer cas i que això es passaria, sí sí, i que això que tenia no era normal” (Gerard, 25-2010).

El mateix informant també detalla diversos casos d’assetjament pel carrer, agressions i persecucions. Descriu l’ambient del seu poble com a 100% hostil, i a més, en el seu cas, patia també repressió familiar per part del seu avi patern, que l’insultava i el maltractava.

D’altra banda, Gabriel (67-1968) relata diferents experiències de quan era jove durant l’època del tardofranquisme. Una de les més simbòliques té a veure amb un intent d’aplicar-li teràpies que suposadament curaven l’homosexualitat.

“I amb el tema de l’homosexualitat vaig tenir com un intent d’anar a un psiquiatre per fer-me unes sessions de teràpia aversiva i un dels meus germans va dir “Ni se t’acudeixi, això ni t’ho plantejis. Tu fes el que et demani el cos, el cor”. Ho vaig tenir fàcil” (Gabriel, 67-1968).

L’entrevistat també explica la conflictivitat de la seva sortida de l’armari forçada - anomenada també *outing*-. Una revista gai va fer-ho públic i es va trobar que, d’un dia per l’altre, tot el poble ja ho sabia i en parlava.

“La meva sortida de l’armari jo no pretenia fer-la pública. La meva pretensió era fer-la privada, íntima, amb qui jo volgués. Però en aquella època, als 20-22, feia teatre. Tenia assajos amb el grup, amb companys, gent que no saps qui és... Te’n vas a una masia al mig del camp, que si et pots posar despullat, patatim patatam... I de cop algú et diu ‘t’importa que et faci fotos?’, ‘home, oi tant, fes fotos!’. A la setmana següent, sense consentiment, sortia a la portada de la revista ‘Party’, que era una revista gai. Del grup varen fer una selecció malintencionada, és a dir els nois van sortir a la revista gai – fossin o no fossin gais-, i les noies van sortir a una altra revista per a senyors. Llavors aquesta revista estava PUM! A l’únic bar que hi havia al

meu poble, com posada perquè el meu germà gran se n'adonés que tenia un germà que portava una molt mala vida” (Gabriel, 67-1968).

Tant Gabriel (67-1968) com d'altres informants expliquen també episodis d'homofòbia a Barcelona i assenyalen que es tracta d'una violència estructural, que, per molt que es tingui la sensació que és més forta en l'àmbit rural, no té per què ser així en realitat.

Tot i això, la repressió per a alguns informants com Joan (45-1991) va ser tan forta que, en el seu cas, va acabar optant per un recurs que avui dia ell mateix en fa broma: va trucar al telèfon de l'esperança.

Per últim, Gerard (25-2010) destaca un element força significatiu. I és que l'homofòbia i la repressió sexual no només tenen origen en l'entorn directe i el context sociocultural de pobles i ciutats, sinó que el *biopoder* de Foucault actua també des del pensament propi. L'informant parla de “l'homofòbia interioritzada” i descriu com, en base a un ordre social concret que ens ha estat imposat com a societat i que hem après i naturalitzat des dels primers dies de vida, les persones homosexuals també perpetuen aquest sistema de creences relacionades amb el gènere i la sexualitat. D'aquesta manera la repressió no només actua de fora, sinó també des de dins. Així doncs, els processos de descobriment, d'acceptació i d'exploració de la pròpia sexualitat es compliquen encara més.

Finalment, tots els informants reconeixen que l'LGBTI-fòbia també és present a la ciutat de Barcelona, i segons apunten alguns d'ells, fins i tot s'hi manifesta numèricament en major mesura. La diferència, com ja s'ha esmentat anteriorment referenciant l'entrevista a Daniel (31-2006) és l'existència d'un reconeixement i unes xarxes de suport que a les zones rurals són inexistent.

4.9. Barcelona com a emancipació dels vincles familiars: “*Tothom acaba necessitant una mica de ciutat*”

L'existència d'un imaginari idealitzat de la ciutat de Barcelona pren una rellevància que contrasta amb el dia a dia rural dels informants. Aquest fet acaba pesant tant a la vida dels entrevistats que provoca una accentuació dels efectes negatius de la seva vida als pobles, convertint la seva quotidianitat en quelcom pesat, avorrit i, fins i tot ofegant.

“Vaig sortir del poble com a empresonament diguem-ne. Com una sensació d’ofec per una cosa que no podria viure mai” Gabriel (67-1968).

Tots els elements comentats anteriorment (manca de referents, cercles socials petits, tradició conservadora, invisibilitat, poques oportunitats sexuals, percepció de control, escassetat d’espais de trobada) acaben articulant-se entre si i configurant una ombra que, als ulls dels informants, s’amaga sota el paraigües de la institució familiar. Ells acaben responsabilitzant la família i identificant-la com a màxim exponent d’aquest model de vida rural que oprimeix la seva sexualitat. Per aquest motiu, trencar els lligams familiars acaba convertint-se en l’única manera d’alliberar-se d’aquest “empresonament” que comenta Gabriel (67-1968). Davant d’aquesta situació, Barcelona acaba esdevenint un pol d’atracció per a les persones homosexuals que titllen la seva migració de “fugida” (Gabriel, 67-1968; Joan, 45-1991; Gerard, 25-2010; Daniel, 31-2006).

El desig d’allunyar-se del nucli familiar marca clarament els itineraris de sexili dels informants, emmirallats en una nova vida a la ciutat de Barcelona on desenvolupar-se sexualment i com a persones.

“Els meus pares volien que anés a Tarragona però a mi Tarragona no m’agrada perquè és molt petit i està massa a prop de casa, i volia venir a Barcelona” (Pau, 25-2012).

“I sobretot, sobretot, vaig descobrir que el món era molt més gran que allò petit que jo havia vist a casa. [...] Les persones que freqüentaven el meu pis allà a la vila eren persones totalment diferents i que cap d’elles hauria estat ben jutjada dins l’entorn de la meva família. Tots aquests prejudicis al cap se’m van trencar, moltíssims. I és que encara tinc aquesta sensació que el món és molt petit, i no és a Reus només, sinó concretament a la meva família, el món és molt molt petit” (Daniel, 31-2006).

“Tenia la sensació que a dins de casa meva a Reus aquell món no podia ser possible, perquè no havia existit fins llavors, i aquí vaig descobrir aquest món nou. Es va fer real i veia que jo allà a Reus no ho podia tenir, o com a mínim dins el meu entorn més proper” (Daniel, 31-2006).

L’homosexualitat dels informants no va ser rebuda de manera hegemònica a les seves respectives famílies. Però en cap cas va ser una qüestió fàcil de gestionar. De fet, un dels informants encara no ha sortit de l’armari amb la seva família. El parentiu més proper és vist pels informants com la representació més pròxima d’un model de vida urbà on no encaixen. Tant Daniel (31-2006) com Joan (45-1991) i Gerard (25-2010) expliquen com no podien actuar com volien en l’entorn familiar i com les relacions, especialment amb els pares - homes- eren complicades com a conseqüència de la seva sexualitat.

“Per part familiar, a mon pare li va costar bastant, i avui dia, encara, però fins i tot encara va fent intents de tornar-me heterosexual. ‘Pero no ves el culo de esta mujer?’, ‘Y las tetas de esta tía?’, ‘Cómo no te gusta esto?’ I molt cops jo li responia ‘Y tú no ves el paquete a ese tío?’. Perquè molts cops em venia i em deia ‘si es que no has probado un buen coño’ i jo bueno, ‘y tú no has probado una buena polla’” Gerard (25-2010).

En el cas de Gerard (25-2010) narra diferents episodis de violència, discriminació i repressió amb el seu avi davant la impassibilitat dels seus pares utilitzant el concepte de “*machace familiar*”. Pau (25-2012) i Gabriel (67-1968) apunten que la sexualitat era -i en alguns casos segueix sent- un tabú.

Daniel (31-2006) especifica com, a mesura que ha anat agafant postures més polititzades respecte a la dissidència sexual i de gènere, així com en d’altres aspectes, s’ha anat allunyant de la seva família, a causa de les desavinences polítiques i culturals. Tot i que la seva família no s’hagi convertit en un impediment per tornar a la seva població natal, l’informant assegura que “s’haurien de parlar moltes coses” abans d’una hipotètica tornada. Gerard (25-2010) però, tot i haver millorat les seves relacions familiars, exposa un distanciament més profund amb les seves xarxes de parentiu. En ser preguntat per la possibilitat de tornar algun dia al seu poble, ell no ho veu clar i no fa cap tipus de referència als vincles familiars més enllà d’esmentar l’herència de la casa que obtindria dels seus pares.

4.10. Itineraris de sexili cap a la ciutat

Arribats a aquest punt, després d’abordar els diferents elements que configuren les diferències entre el món rural i l’urbà pel que fa a les vivències de les sexualitats dissidents i que porten moltes persones a conduir el seu sexili cap a Barcelona, la segona part dels resultats exposa la informació obtinguda al treball de camp de manera particularment diferent. Enlloc d’analitzar el fenomen des de la seva globalitat i cercar diferències i similituds pel que fa l’homosexualitat urbana i rural, d’ara en endavant i en base al material obtingut a partir de les entrevistes i l’observació, s’intentarà aglutinar per etapes els passos que segueixen les persones sexiliades en aquest procés migratori. Seguint la metodologia emprada per Joan Prat (1997) per explicar el camí de conversió de les persones que s’introdueixen en les anomenades sectes religioses, aquest segon apartat dels resultats tracta de dibuixar els itineraris de sexili que homes gais duen a terme com a estratègia de supervivència, reproducció social i alliberament sexual.

Els resultats de l'etnografia s'exposen a continuació a partir de 7 etapes o fases del procés migratori que, a grans trets, tots els informants segueixen d'una manera o una altra: 1) Descobriments de la sexualitat; 2) Sortir de l'armari; 3) El punt de no retorn; 4) La fugida a Barcelona; 5) Anòmia i expansió sexual; 6) El qüestionament de la família; 7) Desmitificació: Possibilitat de tornada?. Per tal de desenvolupar els itineraris del sexili, les explicacions exposades a continuació són fruit del material obtingut tant de les entrevistes com de l'observació participant.

Cal remarcar per anticipat que les etapes esmentades no coincideixen cronològicament ordenades a totes les històries de vida dels diferents informants, tot i que sí que ho fan en una gran majoria. La diferència d'edat dels cinc entrevistats també condiciona de manera important la percepció d'aquestes etapes, de la mateixa manera que en dos d'ells no es pot afirmar que la darrera etapa hagi culminat.

1) DESCOBRIMENT DE LA SEXUALITAT

Entenem aquesta etapa com el moment vital en què els informants prenen consciència que la seva sexualitat no encaixa amb la que els pertocaria segons les convencions socials heteronormatives. Tots ells es troben davant la situació que qualifiquen com a “estranya” en la que perceben que són diferents a la resta del seu entorn. Malgrat presentar força dificultats per acceptar-la i comprendre-la -alguns més que d'altres-, tots els informants comencen a notar durant l'adolescència que allò que està socialment acceptat no és el que ells desitgen ni hi senten atracció. Alguns d'ells comencen a adonar-se'n a partir de l'experimentació sexual pròpia de l'adolescència en un context occidental: masturbació, jocs sexuals entre amics, consum de pornografia...

“Quan vaig començar a masturbar-me, no sé perquè vaig començar a pensar en noies, de seguida però molt ràpid vaig passar a pensar en parelles, fins que... només el ‘tio’. I vaig pensar ‘què estrany, no? Perquè representa que és el que toca...” Joan (45-1991).

“Vaig començar a veure que al “porno” triava més els vídeos pel noi que per la noia [riu]. La noia m'és igual però aquest no, que ell és molt “feo”, un altre” Pau (25-2012).

“Ara bé, jo sabia que em masturbava pensant en tios, i de fet em forçava a masturbar-me pensant en ties, ‘un dia cadascun’ -pensava. [...] Tenia molt clar que allò no ho podia dir” Daniel (31-2006).

Com bé expliquen Daniel (31-2006) i Joan (45-1991), la sensació d’estranyesa era constant. No ho volien explicar ni compartir amb ningú perquè no tenien cap referent que naturalitzés aquests desitjos que socialment es percebien com “desviats” o “depravats”. Com que en el context rural dels informants la visibilització de les persones LGBTI és més aviat minsa, no existia en l’imaginari rural, i per tant, en el seu propi imaginari, la possibilitat de ser homosexual: “no podia identificar-m’hi”, argumenta Daniel (31-2006).

Alguns, com el mateix Daniel (31-2006), Gabriel (67-1968) o Pau (25-2012) no acaben de lligar els caps de la seva sexualitat fins un cop arribats a Barcelona, el moment en què assimilen i assumeixen una sexualitat no normativa com a pròpia. No és fins que estableixen contacte amb altres homes gais de la ciutat que perceben la possibilitat d’existir com a tal. Al poble, en canvi, se senten “estranyos”, “raros” i incompresos, perquè no tenen ningú amb qui emmirallar-se.

“Tampoc no havia dit res als meus companys de classe, ningú havia dit res... Era la falta de referents, ningú en parla d’això. Per tant, si ningú en parla, és que no està bé, és que sóc jo el que no està bé” Daniel (31-2006).

Les experiències sexuals que els informants relaten a les seves localitats d’origen són més aviat escasses. La majoria no experimenta la seva sexualitat plenament fins després de la migració. A més, els pocs entrevistats que reconeixen haver mantingut relacions sexuals al poble, expliquen que es tracta d’experiències sexuals molt puntuals, amb desconeguts i sovint amb persones de més edat que viuen o han viscut una temporada a la ciutat.

El simple fet de plantejar-se l’heterosexualitat obligatòria en l’àmbit rural provoca en els informants una insatisfacció vital que absolutament tots ells, en menor o major mesura, descriuen. Aquesta vida que no els complau acaba dominant no només l’àmbit de la sexualitat, sinó tot els aspectes de la seva quotidianitat: incomprensió, soledat, avorriment, sentir-se estrany, sentir-se l’únic, aïllament social, marginació, i en un dels casos, fins i tot, discriminació i violència.

2) SORTIR DE L'ARMARI

Aquest segon pas dels itineraris de sexili és el que més es diferencia en funció de cada informant. Les raons que ho sustenten són diverses. En primer lloc, els contextos de cada persona són diferents i juguen un paper vital a l'hora de poder reconèixer-se i tenir el valor d'explicar-ho a l'entorn. A més, la diferència d'edat evidencia contextos històrics i polítics diferents que condicionen la percepció social de la sexualitat. Per últim, l'experiència dels diferents informants exposa el fet de sortir de l'armari com un procés gradual que en funció de les capacitats, habilitats i situacions personals de cadascú, avança a ritmes diferents i ordres poc similars entre ells.

Així doncs, alguns dels informants surten de l'armari al poble, d'altres no ho fan fins arribar a Barcelona, i alguns encara no han culminat el procés. La majoria però, fan els primers passos o intents a l'entorn rural tot i no aconseguir-ho amb gaire èxit. Les estratègies que duen a terme per sortir de l'armari, tot i tractar-se de contextos locals i temporals diferenciats, coincideixen en diversos informants. Tant Gerard (25-2010) com Daniel (31-2006) o Joan (45-1991) intenten compartir la informació per primera vegada amb dones. Durant l'entrevista, Daniel (31-2006) destaca que no s'hagués sentit amb seguretat per explicar-ho a un altre home. Una altra coincidència que tampoc és casual és que dos informants van fer el primer intent de sortida de l'armari a partir d'una mentida: van explicar que eren bisexuals.

"I aleshores se'm va acudir dir-li que jo era bisexual. I clar, a veure, era mentida, però abans pensava [...] que potser era millor dir-li que era bisexual i que encara podria tenir néts, que no dir-li que era 'maricón' perdut i que els seus somnis de ser iaia es veurien totalment trencats, Doncs no. Va ser una 'cagada' perquè ma mare tenia una bifòbia 'que t'hi cagues'. 'Es que prefiero que seas maricón que vicioso' i jo 'mierda la he cagado'" Gerard (25-2010).

"De fet, amb la germana d'un amic vaig intentar sortir de l'armari i ho vaig fer com a bisexual, suposo que ho fa molta gent, i em van ridiculitzar moltíssim. I va ser 'uiuiui', en plan no, 'mai més'. És curiós, com a la primera persona que li dic és una dona... I no em va donar recolzament de cap manera" Daniel (31-1991).

En el cas de Gerard (25-2010), aquesta etapa es va repetir en una segona i una tercera ocasió, i és que després de la violència homofòbica rebuda quan va sortir de l'armari, va decidir tornar-hi a entrar:

“Jo vaig sortir de l'armari a segon d'ESO. Llavors, fins i tot a tercer i quart, quan vaig veure el 'follón' que m'estava caient a sobre, conscientment vaig dir que era una època de dubtes hormonals i no sé què i que tornava a ser 'hetero'. Vaig tornar a fotre'm dins de l'armari, perquè vaig veure que l'assetjament homòfob m'estava afectant més del compte i el volia evitar” Gerard (25-2010).

Però fins i tot, un cop a Barcelona, va tornar-se a tancar dins l'armari. Va aprofitar la situació del canvi de context per començar de nou i va fer passos enrere altra vegada dins l'autonegació de la pròpia opció sexual.

“Estava a dins de l'armari per por que es repetís el que ja m'havia passat al poble. I fins que em vaig enamorar d'un noi, el Pau. I en aquell moment va ser molt bèstia. El Pau creia que jo era hetero, els meus col·legues també... ‘Todo el mundo se pensaba que yo era hetero’... I jo, ‘madre mía, quin bon teatre tinc!’” Gerard (25-2010).

Diversos entrevistats relaten episodis conflictius de la seva sortida de l'armari. És el cas del mateix Gerard (25-2010) que explica com la seva sortida de l'armari no va ser intencionada sinó que els seus pares ho van descobrir tot llegint converses privades seves en un xat.

“Mons pares em regiraven els xats i tal. Es van assabentar que jo era gai per una conversa del 'messenger', no perquè jo els ho digués. Ma mare em va ensenyar la conversa, [...] ‘Guapo... Petons... cors’ i aquestes coses... I clar, aleshores em va dir ‘Això què és? Des de quan un tio li envia petons i cors a un altre tio?’.

Un altre cas d'*outing* és el de Gabriel (67-1968) exposat i detallat anteriorment.

Almenys de manera intencionada, cap dels informants va voler sortir de l'armari amb la família vivint al poble i en el cas de Pau (25-2012) encara no ho ha fet.

3) EL PUNT DE NO RETORN

Les històries de vida de la majoria dels informants revelen l'existència d'un moment vital que representa un punt d'inflexió a la seva vida al poble. Un abans i un després a la seva experiència en què la insatisfacció que els provoca la seva condició sexual arriba al seu clímax.

Per a Gabriel (67-1968) aquest moment esclata amb la publicació de la revista que l'exposa a tota la comarca:

“Va fer impacte, em va impactar. Va ser un impacte perquè vaig pensar: ‘aquesta no és la manera que jo volia que la gent entengués que jo...’. Perquè, a veure, el missatge que es dona és frívol, que passa de tot, que és un ‘penco’, que és un ‘xungo’. No sé com dir-t’ho. Tot això que jo t’explico aquesta gent no ho sap. Per tant la versió que es donaven entre ells era la que donés més morbo. I que faci més xafardeig.[...] Va haver-hi un moment en què jo vaig dir prou, passo” Gabriel (67-1968).

En el cas de Gerard (25-2010) representa el moment en què es veu capaç de posar fi al maltractament psicològic i a vegades físic per part del seu avi amb la complicitat del seu pare, sumat a tota la violència LGBTI-fòbica rebuda a l’institut i al poble.

“Alguna vegada em va intentar agredir [el seu avi], però van interferir mons pares, i a partir d’allà, la relació amb mon pare es va refredar encara més, perquè mon pare es trobava en la situació d’haver d’escollir entre un i l’altre, i va decidir no escollir-ne cap, doncs al final, amb 17 anys vaig agafar i vaig ‘pirar’ a Barcelona” Gerard (25-2010).

Daniel (31-2006) ho identifica amb la sortida de l’armari frustrada amb la germana d’un amic seu, i Joan (45-1991) ho exemplifica amb el descobriment del que ell anomena “món gai” a partir d’un contacte d’una associació de Barcelona. Per a tots ells aquestes experiències vitals van significar un trencament amb la seva vida anterior i va acabar representant en tots els informants un punt de no retorn que va fer decantar la seva decisió de migrar,

4) LA FUGIDA A BARCELONA

Resulta interessant i significatiu aturar-se a reflexionar sobre la tria de les paraules que els informants decideixen utilitzar per referir-se a la seva migració. La majoria fan servir termes com “fugir” o “escapar”, o fins i tot es refereixen al seu poble com “l’origen de tots els meus mals”. Tots aquests conceptes carreguen a les espatlles unes connotacions molt fortes que evoquen el fet de passar-ho malament i atribueixen a les seves localitats d’origen una sèrie de condicionants negatius i hostils que converteixen els pobles en espais d’alguna manera traumàtics per a les seves vides.

Entrant en la descripció d'aquesta quarta etapa de l'itinerari, és important ressaltar que tots els informants empenen el projecte migratori en la seva joventut. Tots ells marxen a viure a Barcelona entre els 16 i els 19 anys.

Al marc teòric del present treball s'argumenta com les migracions són un fenomen multifactorial, i per tant, la supremacia dels motius econòmics en la categorització dels fluxos migratoris és un biaix analític que perd de vista altres factors que els poden articular, factors que en alguns casos són essencials (Arango, 2000; Castles, 2010; Roldán Dávila, 2012; Roca, Soronellas i Bodoque, 2012; Reyes, 2015). De la mateixa manera que l'homosexualitat per molts dels informants no és reconeguda i identificada fins que empenen la migració a Barcelona, en algun cas tampoc identifiquen l'opció sexual com a causa de la migració. D'altres sí que reconeixen la condició sexual com a motiu principal o factor de rellevància de la seva migració, però alguns no en prenen consciència fins uns quants anys després.

“Jo vaig venir a Barcelona. Vaig sortir del poble com a empresonament diguem-ne. Com una sensació d'ofec per una cosa que no podria viure mai. Aquestes coses les fas sense que hi hagi un plantejament. És a la inversa. El plantejament el descobreixes després, que ho has fet per això. Ho fas d'una manera completament inconscient” Gabriel (67-1968).

“No, no, en aquell moment no era conscient que marxava per això [opció sexual], això ha sigut el fet de no tornar. És la principal raó per la qual no he tornat. El meu sexili és no tornar. Vaig marxar i no he tornat precisament per això” Daniel (31-2006).

Altres informants com en el cas de Pau (25-2012) no veuen tan clara la vinculació entre el seu projecte migratori i la seva sexualitat, però els seus passos indiquen tot el contrari.

“Jo li vaig dir de seguida que jo no havia marxat per això [opció sexual], [...] que vaig venir a estudiar, però potser sí! En aquell moment no recordo exactament què vaig pensar. [...] Els meus pares volien que anés a Tarragona, però jo no volia anar-hi, perquè és molt petit i estava molt a prop de casa [...] Volia venir a Barcelona. Vaig triar una carrera que no feien a Tarragona, els vaig convèncer que tenia moltes sortides i així vaig venir” Pau (25-2012).

Tanmateix, quan l'informant és preguntat per la possibilitat de tornar a viure al seu poble respon amb aquests arguments:

“No. Perquè trobaria a faltar moltes coses d'aquí. Com poder quedar ja sigui per follar o amb els amics per a fer qualsevol activitat. Allà no ho puc fer. L'únic que es

pot fer és anar al bar. [...] Sent gai a Barcelona pots conèixer molta gent que és gai. Al poble no hi ha ningú o quasi ningú i has d'anar fora" Pau (25-2012).

El fet de justificar la migració amb motius socialment reconeguts com els estudis, la feina o els vincles familiars resulta clarament més fàcil per als informants que no haver de reconèixer públicament i davant els seus familiars la seva orientació sexual. De la mateixa manera que els motius econòmics han pres més rellevància que el factor gènere en l'estudi de les migracions, marxar a Barcelona per estudiar o treballar resulta més creïble, fàcilment justificable i comprensible pel conjunt de la societat.

"Per un costat, el meu avi estava 24/7 a me casa amb insults, i va coincidir en què acabava a la 'sele' i que havia d'entrar a la universitat. Mons pares em van dir que si havia d'anar a la universitat, hi havia d'anar i tornar a casa cada dia, perquè no em podien pagar un pis ni res. Jo no volia quedar-me a un lloc on no em sentia a i vaig agafar les maletes i me'n vaig anar a casa la meva tieta i vaig estar allà fins als 18, fent un curs de dibuix. Vaig posar l'excusa que volia fer un curs de dibuix, però era l'excusa perquè mons pares em paguessin un curs a Barcelona, barat, per estar-me allà quatre dies a la setmana, fins que vaig trobar feina" Gerard (25-2010).

Com s'esmenta anteriorment, les migracions no són conseqüència únicament d'un sol factor, sinó que darrera la decisió d'un projecte migratori s'hi amaguen un conjunt de motivacions diverses que, juntament amb les condicions personals i l'agència de cadascú, defineixen i articulen la migració. En el cas dels sexilis estudiats és evident com el factor de l'homosexualitat pren una importància cabdal en tots ells.

De fet, aquesta "fugida" a la ciutat ve sovint acompanyada d'una construcció d'una nova identitat. Aprofiten el canvi d'aires i la descoberta de noves possibilitats de ser i existir per aferrar-s'hi. En el cas de Daniel (31-2006), fins i tot, va significar un canvi de nom.

"Precisament tot això em va acompanyar d'un canvi de nom. A mi em van posar el nom de Dos a les tres setmanes d'estar jo la vila universitària, perquè el meu company de pis es deia igual que jo. [...] En principi aquest nom estava allà, era una eina que fèiem servir allà, i com que eren gent més gran, més veterans, jo no podia oposar-me a allò, pràcticament, no. També aquesta sensació de voler ser acceptat al grup... El grupet aquest eren els que estaven a casa meva, tots tenien 'motes' i era una manera de sentir-me integrat al grup. I això, després d'acompanyar aquesta obertura del món, és com que vaig dir 'jo vull agafar-me aquí d'alguna manera' i m'he quedat amb aquest nom. Després a la feina o quan torno amb la família, torno a ser el d'abans, però a Barcelona, sóc una altra persona" Daniel (31-2006).

Tot i renegar de la família, bona part dels informants dissenya el projecte migratori a partir de la seva xarxa familiar. Gerard (25-2010) marxa en un inici a Barcelona a viure amb la seva tieta, Gabriel (67-1968) va anar a viure amb els seus germans a la ciutat, Pau (25-2010) i Dos (31-2006) ho van poder fer amb el suport econòmic dels seus pares. I aquest fet també és imprescindible destacar. El factor de la classe social resulta més que rellevant alhora d'explicar el fenomen del sexili, i és que, al cap i a la fi, en gran part, qui acaba migrant a la ciutat és perquè pot permetre's un lloguer extra d'un pis a Barcelona. Segurament altres persones voldrien també migrar cap a Barcelona i no poden. En certa manera, el sexili és també un privilegi.

5) ANÒMIA I EXPANSIÓ SEXUAL

Tal i com comentàvem en els paràgrafs anteriors, la insatisfacció vital que els produeix el seu dia a dia al poble empeny els informants a “fugir” a la ciutat. Un cop a Barcelona, una etapa en la que tots els sexiliats de l'estudi coincideixen de manera quasi unànime consisteix en una espècie d'esclat sexual en què decideixen experimentar la sexualitat de manera frenètica. Tots els informants relaten les primeres temporades a la ciutat com un apogeu de l'oci nocturn i el sexe. Els més joves expliquen com a través d'aplicacions mòbil de contactes comencen a tenir cites sexuals amb desconeguts a un ritme accelerat. D'altres descriuen la seva quotidianitat a discoteques i bars d'ambient amb l'objectiu de conèixer gent i mantenir relacions sexoafectives. També comenten escenes en zones de *cruising* a la ciutat de Barcelona i compten les experiències sexuals a grapats.

Joan (45-1991) argumenta que, després de passar tota l'adolescència al poble “sense menjar-se ni un rosco”, en arribar a la ciutat i descobrir aquest nou estil de vida, aquest comportament desenfrenat és lògic. Justifica aquesta fase post-migratòria amb aquestes paraules:

“Bueno, com a principal canvi és que podies anar per qualsevol lloc i podies trobar parella sexual fàcilment, en aquell moment: Metro. El fet de poder anar a un lloc i lligar. O bueno, los “quartos foscos” i aquestes coses. El canvi era tenir una vida sexual activa. Venia d'un no-res i després tenies la sensació que havies de recuperar el temps perdut” Joan (45-1991).

Altres informants subscriuen aquesta mateixa etapa de manera similar.

“Jo em deixava atrapar per qualsevol proposta sexual que em vingués de gust. Més cap als 18 vaig començar a anar a prendre copes als bars de l'època. Llavors ja vaig començar a tenir un món de relació personal difícil, no era fàcil. I una mica més tard, [...] em vaig interessar per un altre tipus de contactes, que no fossin només de tipus sexual. Perquè el que ofería el carrer era bàsicament això. Era molt difícil complementar-ho amb més coses. Llavors em vaig dir: ‘bé, això està molt bé però anem a fer alguna cosa més’” Gabriel (67-1968).

L'explicació de Joan (45-1991) sobre la necessitat de “recuperar el temps perdut” és la millor il·lustració d'aquest primer període a la ciutat en les vides dels informants. Els entrevistats es troben a Barcelona amb la visibilitat i el reconeixement que no han tingut mai en les seves localitats d'origen, coneixen uns espais que poden assignar-los com a seus, on poden expressar la seva sexualitat lliurement i sense mirades estranyes, no han de preocupar-se per si un veí els està mirant, i tenen accés, de manera sobtada, a centenars de persones com ells. Passen a sentir-se part d'alguna cosa, d'una comunitat. Daniel (31-2006) ho expressa amb aquestes mateixes paraules: “el que té Barcelona és l'oci i la comunitat”. Les grans infraestructures que s'esmentaven anteriorment del capitalisme rosa construeixen aquests espais que es converteixen, per a tots els informants, en una via d'escapament després d'una època que se'ls ha fet llarga, a través de l'experimentació sexual.

Tanmateix, Daniel (31-2006) i Gerard (25-2010) però, tot i reconèixer haver viscut etapes similars, són molt crítics amb aquest model relacional que ofereix aquest capitalisme rosa. Per un costat, defensen que el model cultural d'ambient és un model exclouent per a moltes persones, tant aquelles que no segueixen els cànons estètics que promouen, com aquelles que no tenen prou recursos econòmics per accedir-hi. També critiquen que el model relacional que s'hi troben és un model de “consum sexual” i de “cosificació”, obviant per un costat les cures en les relacions i per l'altre, promovent un nou model normatiu fora de l'heteronorma que replica exactament les mateixes característiques però des de la perspectiva dels homes gais. A més, apunten que les relacions que van mantenir durant a aquesta època amb altres persones, van ser molt superficials, estrictament sexuals i “fredes”, tal i com comenta Gerard (25-2010).

“No en tenia amics [...]. M'hi sentia sol. Tenia moltes relacions sexuals però eren fredes. Amb alguns sortíem de festa, si que havia fet algun ‘coleguilla’, però no sé, no els veia com a amics, amics” Gerard (25-2010).

L'informant explica que no s'identifica amb cap dels dos models que, segons ell, promou aquest capitalisme rosa. Un dels model que descriu és el que reafirma el sistema heterosexual, i l'altre que és el de la ploma i el consum de cossos:

“Crec que són dos models que estan molt capitalitzats. Sobretot el segon, el primer no tant, perquè simplement és com el model que reafirma l'heterosexualitat. El 'premodel' és tenir ploma i aquestes coses. Simplement no em sento còmode, no pel fet que tinguin ploma, sinó pel discurs que hi ha allà a dintre, que és el del capitalisme i el del consum de cossos, sense cures... Al cap i a la fi, Arena no deixa de ser un mercat, o això és el que m'evoca. [...] I per l'altra banda perquè veig que també hi té una connotació masclista” Gerard (25-2010).

En el cas de Gerard (25-2010) aquest canvi sobtat de comportament sexual implicava una inseguretats molt gran. Venia de poca experiència sexual i es va trobar en un context on la sexualitat era més aviat una “competència”. Aquesta inseguretats el va portar al consum de drogues per tal de desinhibir-se.

Les experiències descrites encaixen amb l'*urban way of life* que descrivia Wirth (1962). La tirania de l'anonimat tan preuat pels informants estructura tota classe de relacions urbanes, com descriu Delgado (1995). Les relacions sexuals dels informants són tan efímeres com les dels transeünts de Simmel (2005) i s'articulen a partir d'un model relacional basat en l'individualisme solitari. Els informants abracen aquesta actitud *blasée* que plasmava l'autor. De fet, aquesta etapa de l'itinerari encaixa perfectament amb la descripció destacada al marc teòric del present estudi a partir de la teoria de sociòlegs i antropòlegs sobre la màxima urbanitat en la (post)modernitat. És per aquest motiu que la nomenclatura d'aquesta fase de l'itinerari hi apareix el concepte d'*anòmia* encunyat per Durkheim (1987).

6) EL QÜESTIONAMENT DE LA FAMÍLIA

L'establiment a la ciutat de Barcelona i la resignificació de la pròpia identitat comporten en les vides dels informants una transformació dels seus vincles socials, però sobretot dels familiars. Com s'ha esmentat anteriorment, la família es converteix -als seus ulls- en la institució responsable de gran part de la seva insatisfacció vital al poble. D'altra banda, la migració a Barcelona també implica en tots els casos de sexili analitzats l'emancipació de joves que marxen de casa els seus pares. En aquest sentit,

el fet de sentir-se lliure de control, responsable de si mateix i amb nous cercles socials i noves persones referents, provoca un allunyament -o en alguns casos, fins i tot, trencament- dels vincles familiars al poble. Daniel (31-2006) també ho relaciona amb el fet de polititzar més la seva identitat sexual i de gènere:

“Ha sigut cap als últims anys que he intentat com mantenir certa distància de manera més activa. Cada cop que m’he anat polititzant més i he anat aprofundint més en el discurs polític, això m’està fent allunyar-me d’ells, perquè hi ha moltes coses que no comparteixo amb ells i no m’hi sento còmode” Daniel (31-2006).

A la segona etapa “Sortir de l’armari” s’exposava com en la majoria dels casos analitzats, els informants no explicaven la seva sexualitat als cercles familiars més propers. La seva estada a la ciutat i el distanciament envers la família els proporciona més endavant la seguretat individual per a fer-ho. En ser conscients que no hi han de conviure, els nous entorns socials, cercles de confiança i referents, i pel fet de tenir assentada la seva nova vida a la ciutat es veuen amb més capacitats com per afrontar la sortida de l’armari amb la família.

7) DESMITIFICACIÓ: POSSIBILITAT DE TORNADA?

La darrera etapa a la que es fa referència, tal i com s’exposa en la introducció dels itineraris del sexili, no és una fase que hagin experimentat els cinc informants entrevistats, sinó que els més joves o que fa menys temps que viuen a Barcelona no han compartit els elements que ens han portat a caracteritzar-la. Per contra, els informants de més de trenta anys coincideixen amb diverses persones que es van expressar en les tres sessions d’observació participant. Després de l’eclosió de la vida sexual frenètica durant un temps indeterminat i el distanciament familiar, els informants redescobreixen altres maneres de viure la sexualitat i l’afecte sense la preeminència sexocèntrica descrita anteriorment. Els sexiliats tenien una idea al cap de la ciutat somniada, on suposadament havien de veure complertes totes les seves expectatives vitals: sexuals, personals, laborals, etc. La realitat els fa aterrar de nou, a alguns de manera més brusca que a d’altres, i desmitifiquen l’imaginari de ciutat amb el que havien arribat.

Tal i com assenyala Gerard (25-2010) en la descripció de la cinquena etapa de l'itinerari, els informants es cansen de l'espiral de relacions anònimes, frenètiques i eminentment sexuals. Noten que no els omplen del tot, que a la vida d'un home gai va més enllà del sexe i que existeixen maneres de combinar la no repressió de la sexualitat i l'estima i les cures més enllà del sexe. Arribats a aquest punt, alguns informants com Gabriel (67-1968), Dos (31-2006) i Gerard (25-2010) decideixen involucrar-se en el moviment LGBTI associatiu de Barcelona. Alguns com Gabriel (67-1968) a organitzacions més institucionals com el Casal Lambda -val a dir que a l'època en què va començar a participar-hi no n'existien gaires més-, i d'altres com Daniel (31-2006) i Gerard (25-2010) en moviments socials de carrer més crítics (Sinvergüenza, Crida LGBTI, Marikes Llibertàries de Barcelona).

La majoria d'informants acaba problematitzant aquest model relacional imperant al col·lectiu LGBTI de ciutat, i de la mateixa manera que desmitifiquen la ciutat, també comencen a desestigmatitzar l'imaginari de la ruralitat hostil cap a la dissidència sexual i de gènere. Relativitzen d'alguna manera els motius que anys enrere els van empènyer a marxar i alguns, fins i tot, es plantegen la possibilitat de tornar-hi a viure en un futur. Tot i així, la majoria dels informants s'inclinen per no tornar a viure a l'entorn rural, no perquè no vegin possible la seva vida allà, sinó per la mandra i la por d'haver de començar a construir de nou un projecte de vida.

“Sí, és possible i de fet m'agradaria fer-ho [tornar], però no a curt termini ni a mitjà termini. Ho veig com una cosa a llarg termini, quan em cansi de la ciutat. Ara mateix gaudeixo molt de la ciutat, però també valoro coses del món rural i del món de la petita ciutat, aquesta tranquil·litat, el fet d'aïllar-se també està molt bé, però també sé que vull marxar i endur-me la xarxa al lloc on vagi. Em fa molta mandra començar de zero. [...] A nivell laboral tinc contactes laborals a Barcelona, no en tinc a Reus, hauria de començar des de zero en molts sentits. Ara se'm faria molt difícil tornar a Reus...”
Daniel (31-2006).

“Al poble no podria crear aquest entorn que ara necessito, perquè voldria gent semblant a la que tinc aquí a Barcelona i allà no hi és. Ja no em dona temps de fer aquest cercle” Gabriel (67-1968).

Daniel (31-2006), així com d'altres informants com Gabriel (67-1968) o Joan (45-1991) defensen que avui dia les coses són més fàcils per les noves generacions. Argumenten que hi ha hagut un canvi social, i que les noves tecnologies, els mitjans de comunicació i les xarxes socials han fet més visible les realitats LGBTI i que avui

dia els més joves tenen més accés a referents que en la seva joventut. Ells defensen que actualment un noi gai no té tants problemes com havien tingut ells. Això també els decanta a valorar una possible tornada al seu poble o a l'entorn rural. Tanmateix, les experiències dels informants més joves evidencien que fora de la gran ciutat segueixen havent-hi molts aspectes que dificulten la combinació de poble i homosexualitat. És evident però, que el fet LGBTI socialment està molt més acceptat que anys enrere.

“És bastant desèrtic allà, però si hi hagués hagut més disponibilitat per poder tindre sexe... hagués estat bé. És el que faltava, diguéssim. I també el que faltava en aquell moment també, suposo, una mica el poder viure tranquil·lament, el no haver d'estar contínuament amagant-te i estar a l'armari, però ja t'ho dic, ara ha canviat molt a nivell social i no sé quant greu és quan un adolescent ara al poble ha de sortir de l'armari. Jo crec que li ha de costar, però potser no tant com abans” Joan (41-1991).

Per últim, els informants de més edat, tal i com s'esmenta als paràgrafs anteriors, no descarten un possible retorn al poble a mitjà o llarg termini, però tots argumenten que, ara per ara, prefereixen quedar-se a la ciutat. Els motius que assenyalen tenen més a veure però amb l'estil de vida urbà i l'oferta no només sexual - que també-, sinó cultural.

“Va una mica relacionat amb l'oferta, tan cultural com sexual. [...] Tothom s'ha fugat cap allà a la gran ciutat i allà és tot bastant desèrtic. Aquí a la ciutat sí que hi ha una mica més de moviment, i crec que les 'apps', potser una mica més, però final també igual s'acaben coneixent tots molt ràpid. [...] Aquí a Barcelona et trobes uns quants centenars. Em sembla que de seguida agafaries el cupo. Al poble és més difícil” Joan (45-1991).

“Crec que amb els anys de viure a la ciutat estimo el poder-me perdre enmig de gent. Tot i que de vegades també m'asfixia eh? Al poble gaudeixo molt de la natura però no m'omple tant aquesta sensació de ser un més entre tants. Al poble això no ho tinc. Crec que és la gran carència. [...] Sóc un híbrid entre el món rural i la ciutat. I necessito tant una cosa com l'altra. Llavors si estic en un entorn rural hi estic molt bé uns dies però començo a enyorar la ciutat. I què enyoro de la ciutat: l'anonimat, conèixer gent, fer el cafè a un lloc i trobar-te gent. Aquest món al poble no el tinc. L'hauria de crear. [...] I ja no hi sóc a temps” Gabriel (67-1968).

5. Conclusions

El present estudi sobre el sexili és només un tast, una aproximació al fenomen que ens permet començar a comprendre la complexitat del factor del gènere en l'anàlisi de les migracions i en els elements que configuren les realitats dels entorns rural i urbà. Les aportacions teòriques des de la sociologia i l'antropologia urbanes ajuden a dibuixar un entramat de factors que intervenen a l'hora d'articular els itineraris de sexili entre poble i ciutat. Tot i que la dicotomia entre allò urbà i rural es trobi avui dia desfasada (Harvey, 1994; Baigorri, 1995; Arias, 2001; Canclini, 2005; Matijasevic, 2013), és evident que existeixen diferències en la construcció d'ambdues realitats que afecten al comportament de la societat, a l'hegemonia ideològica de l'espai públic i als imaginaris col·lectius de poble i ciutat. Les realitats demogràfiques, culturals i ideològiques acaben determinant la percepció de dos pols oposats en relació a l'estil de vida de les persones. Davant d'aquest fet, les persones LGBTI, i més concretament en aquest estudi, els homes gais, conceben l'existència de divergències entre ambdues realitats: manca de referents i visibilitat de la dissidència sexual en la ruralitat davant una ciutat que atorga reconeixement i finestres de visibilització a la diversitat sexual i de gènere; soledat i impossibilitat de desenvolupar-se sexualment al poble front la concentració de persones LGBTI -o mercat- que ofereixen les infraestructures de la ciutat; cercles socials petits on la percepció de control de la vida de poble i les finestres amb ulls del biopoder rural són una llosa contra una gran urbs que garanteix l'anonimat necessari que els permet abandonar ser la diana de converses; les pressions socials i familiars i la possibilitat d'emancipar-s'hi que ofereix Barcelona; un context sociopolític i cultural tradicional, conservador i arrelat al catolicisme, davant la visió moderna i liberal de la ciutat envers la sexualitat; en definitiva, la percepció de la ciutat com a meta ideal per l'alliberament sexual i de gènere.

Reprenent la discussió que es plantejava en un inici al voltant de la validesa acadèmica del concepte de sexili, convindria tenir en compte les percepcions i subjectivitats dels informants. Resulta significatiu escoltar la forta connotació negativa de les paraules que utilitzen les persones entrevistades per a referir-se a la seva migració: escapar, fugir, ofec, infern, desert, suïcidi. Entenent l'heterosexualitat com a règim polític a partir de les teories de Rich (1980), Wittig (1992), Tin (2008) i Guasch (2016), i deslligant el concepte de l'exili de les fronteres terrenals i la lògica dels estats-nació (Sebastián, 2008), ens porta a concloure

que, malgrat que cal anar en compte a l'hora de comparar i relativitzar certs fenòmens migratoris forçats, l'ús del terme sexili ens permet abordar la problemàtica en tots els seus aspectes i sense restar-li importància, al mateix temps que problematitza la reproducció de les migracions per raó d'opció sexual.

L'estudi del sexili trenca amb el mantra de la visió economicista de les migracions. L'èxode sexual no ve motivat per motius econòmics, tot i que sovint les persones sexiliades amaguen les motivacions relacionades amb la sexualitat darrere argumentacions més justificables a l'hora de ser compresos pel seu entorn familiar, la societat, o per si mateixos. D'aquesta manera, els informants poden no reconèixer l'existència d'un sexili i acreditar la seva migració amb altres excuses com els estudis o les oportunitats laborals. Davant d'aquest fet, podem extreure'n dues qüestions. En primer lloc, una migració mai és causada per un sol factor, sinó per la suma de condicionants estructurals i contextuals amb l'agència de les persones i la seva capacitat de decisió. D'altra banda, la justificació del sexili a través de motivacions econòmiques permet als subjectes en qüestió obtenir un suport del seu entorn familiar i social sense haver de sortir de l'armari.

Si bé els factors econòmics no construeixen la configuració de les migracions sexuals, les condicions socioeconòmiques dels informants sí que articulen de manera rellevant els itineraris de sexili. D'aquesta manera, la variable de la classe social és determinant a l'hora de materialitzar aquesta tipologia de migracions. Les persones sexiliades han de poder afrontar els costos de la ciutat, que són més elevats que a l'entorn rural. Així doncs, els informants de la present investigació compten amb una font de recursos econòmics necessaris per poder dur a terme aquesta migració, o bé amb els suports d'una xarxa familiar benestant. Això ens porta a concloure que el sexili, més enllà d'un procés migratori forçat causat pel factor gènere, també representa en certa manera un privilegi envers totes aquelles persones LGBTI rurals que no poden afrontar-lo econòmicament.

Un altre factor a considerar del sexili és la seva capacitat per retroalimentar-se. La manca de visibilitat del col·lectiu LGBTI i la falta de referents, en el moment de sortir de l'armari, transformen aquesta manca en un excés, i gais i lesbianes s'exposen a l'opinió pública dels seus veïns i veïnes. Això, conjuntament amb els factors esmentats anteriorment, provoquen la migració de la dissidència sexual cap a la ciutat. Aquest fet, per un costat, incrementa la visibilitat i la concentració de la diversitat sexual i de gènere als nuclis urbans,

mentre que alhora, perpetua les mancances de visibilitat i reconeixement als pobles. Aquest cercle viciós fomenta un desequilibri cada cop més gran entre poble i ciutat.

Finalment, una de les conclusions que caldria destacar té a veure amb els imaginaris i les identitats que es conformen al voltant de la dicotomia rural-urbà. Els informants argumenten que la manca de referents LGBTI i de visibilitat als pobles contribueix a una negació de la possibilitat d'identificar-se com a gais a l'entorn rural. Tanmateix, les noves tecnologies i les xarxes socials, acompanyades d'un canvi social que normalitza la diversitat sexual i de gènere, han fet aflorar la visibilitat LGBTI a través dels mitjans de comunicació i la xarxa. Així doncs, l'assimilació capitalista de la dissidència sexual, de la mateixa manera que els processos d'urbanització al context de l'estat espanyol, ha comportat la colonització urbana dels discursos de la ciutat. En altres paraules, l'expansió física i cultural de les lògiques urbanes ha escampat, també als pobles, un imaginari ideal de la ciutat que no només no es correspon del tot amb la realitat, sinó que també estigmatitza, folkloritza i essencialitza la vida rural. Amb tot, la imposició dels discursos urbans ha impulsat l'acceptació social del fet LGBTI, però a partir de la promoció d'una identitat gai concreta i individualitzada, destinada al consum urbà, a la perpetuació de la visió de la sexualitat com a mercat i a la competència sexual. El model de vida que promou l'imaginari homosexual consisteix en un consum sexual frenètic -tenir moltes relacions sexuals des de l'anonimat i amb individus diferents-, freqüentar les infraestructures del capitalisme rosa, acceptar els cànons estètics patriarcal i l'apologia de la (post)modernitat. Aquest model identitari és estrictament urbà i no es pot realitzar fora de les lògiques urbanes. Per tant, les motivacions del sexili, no sempre tenen tant a veure amb un suposat ambient hostil i repressiu de la sexualitat als pobles, sinó amb la imposició d'un model identitari gai incompatible amb la ruralitat.

Tal i com s'exposa anteriorment, aquesta investigació duu a terme una aproximació al fenomen del sexili, i pot servir de punt de partida per a nombroses possibilitats de donar continuïtat al present estudi. Endinsar-se en la variable de la classe amb una mostra més diversa podria servir per interpretar les condicions estructurals que determinen les migracions sexuals, i així incloure les ruralitats LGBTI que no emprenen el camí cap a la ciutat. Ampliar la mostra també podria abordar el repte d'explorar les similituds i diferències entre homes gais i dones lesbianes que ressegueixen els itineraris del sexili, i també seria interessant explorar les realitats de les persones trans. D'altra banda, aprofundir en l'etnografia dels espais rurals i urbans en relació al gènere i la conformació d'espais segurs aportaria avenços

significatius en l'anàlisi de la problemàtica. També obriria noves portes de la investigació el fet d'eixamplar la visió i estudiar els que tornen a les seves poblacions d'origen -sexilis d'anada i tornada-, així com la recerca envers el camí contrari al sexili que oferiria una nova perspectiva com les persones LGBTI neorurals.

6. Referències bibliogràfiques

Amigot Leache, P.; Pujal i Llombart, M. (2009). "Una lectura del género como dispositivo de poder". *Sociológica* (México), 24(70),115-151.

Anahyi, S. Y. (2016). "Ética en el trabajo de campo: una reflexión desde la experiencia etnográfica". *Antropología Experimental*, (16), 353-363.

Annes, A.; Redlin, M. (2012). "Coming out and coming back: Rural gay migration and the city". *Journal of Rural Studies* 28.1, 56-68.

Angulo Martínez, É. G. (2016). "Reflexiones teóricas para una lectura del control urbano desde lo panóptico". *Espacialidades. Revista de temas contemporáneos sobre lugares, política y cultura*, 6 (2), 34-57.

Aramburu, M. (2008). "Usos y significados del espacio público". *ACE: Arquitectura, Ciudad y Entorno, Journal of the centre of Land Policy and Valuations*, Any II, 8, 142-151.

Arango, Joaquín (2000). "Enfoques conceptuales y teóricos para explicar la migración". *Revista Internacional de Ciencias Sociales*, 165, 33-47.

Arias, P. (2001). "Hacia el espacio rural urbano; una revisión de la relación entre el campo y la ciudad en la antropología social mexicana". *Estudios demográficos y urbanos*, 17(2), 363-380.

Ashford, Chris (2006). "The Only Gay in the Village: Sexuality and the Net". *Information & Communications Technology Law*, 15(3), 275-289.

Augé, M. (1992). *Los no lugares. Espacios del anonimato. Una antropología de la sobremodernidad*. Ed. Gedisa, Barcelona.

Baigorri, A. (1995). "De lo rural a lo urbano: Hipótesis sobre las dificultades de mantener la separación epistemológica entre Sociología Rural y Sociología Urbana en el marco del actual proceso de urbanización global". *Comunicación en el V Congreso Español de Sociología*, Federación Española de Sociología, Granada.

Barón Vioque, S; Cascone, M.; Martínez Valle, C. (2013). "Estigma del sistema de género: aprendizaje de los modelos normativos, bullying y estrategias de resiliencia". *Política y Sociedad*, 50(3), 837-864.

Baylina Ferré, M.; Salamaña Serra, I. (2006). "El lugar del género en la geografía rural". *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 41, 99-112.

- Bodoque Puerta, Y. (2017). "Caravanas de mujeres en España: migraciones, soltería y desigualdades". *Disparidades. Revista de Antropología*, 72(1), 67-84.
- Boyer, A. (2012). "Biopolítica y filosofía feminista". *Revista de Estudios Sociales*, 43, 131-138.
- Burgos Díaz, E. (2003). "El pensamiento de Monique Wittig y su presencia en la teoría de Judith Butler." *Thémata*, 31, 15-31.
- Cáceres Fera, R. (2016). "Sexualidades bajo control: política, ciencia, religión y diversidad sexual". A: Valcuende del Río, J. M.; Vázquez Andrade, P.; Marco Macarro, M. J. (coords.). *Sexualidades: Represión, resistencia y cotidianidades*. Ed. Aconcagua Libros, Sevilla. Pàg. 39-52.
- Calle Botero, H. M. (2016). "Auténticxs: crónicas de sexilio de mujeres trans en Colombia". *Tesi de Llicenciatura. Facultat de Comunicació y Llenguaje*. Pontificia Universidad Javeriana, Bogotá: Colòmbia.
- Camarero, L., Sampedro, R. (2008). "¿Por qué se van las mujeres? El continuum de movilidad como hipótesis explicativa de la masculinización rural". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas (Reis)*, 124(1), 73-105.
- Canclini, N. G.; Mantecón, A. R. (2005). "Políticas culturales y consumo cultural urbano". *La antropología urbana en México, Conaculta/UAM/Fondo de Cultura Económica (FCE)*, 168-195.
- Carrillo, H., Fontdevila, J., Brown, J., Gómez, W. (2008). "Fronteras de riesgo. Contextos sexuales y retos para la prevención del VIH entre inmigrantes mexicanos gay y bisexuales". *Gender For Research on Gender and Sexuality*. San Francisco State University.
- Castells, M. (2000). *La era de la información: economía, sociedad y cultura*. Siglo XXI, México. Pàg. 56.
- Castles, S. (2010). "Comprendiendo la migración global: una perspectiva desde la transformación social." *Relaciones internacionales*, 14, 141-169.
- Collantes, F. (2007). "La desagrarización de la sociedad rural española, 1950-1991". *Historia agraria: Revista de agricultura e historia rural*, 42, 251-276.
- Collantes, F., Pinilla, V., Sáez, L. A., Silvestre, J. (2010). "El impacto demográfico de la inmigración en la España rural despoblada". *Boletín Elcano*, 128, 28.

Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat - CEAR (2015). "Perseguidos LGTB. Discriminación y persecución por orientación sexual e identidad de género: El camino hacia una vida digna". Consultat a http://perseguidoslgtb.org/doc/Dossier_CEAR_WEB.pdf.

Connell, Robert W. (1997). "La organización social de la masculinidad". A: Lomas, C. (Comp.) (2003). *¿Todos los hombres son iguales? Identidades masculinas y cambios sociales*. Ed. Paidós. Barcelona. Pàg. 11-31.

Cribari, L.; Pandolfi, M. J.; Torre, V. (2012). "¿Exilio Sexual? Un viaje por nuevas rutas identitarias". *Crítica Contemporánea, Revista de Teoría Política*, 2, 170-193.

Delgado, M. (1998). "Las estrategias de memoria y olvido en la construcción de la identidad urbana: el caso de Barcelona" A: Herrera, D. (eds). *Ciudad y cultura. Memoria, identidad y comunicación*. Universidad Nacional de Colombia, Medellín. Pàg. 95-126

Delgado, M.; Malet, D. (2011[2007]). *El espacio público como ideología*. Ed. Los libros de la Catarata, Madrid.

Di Masso Tarditti A., A; Berroeta, H.; Vidal Moranta, T. (2017). "El espacio público en conflicto: Coordenadas conceptuales y tensiones ideológicas". *Athenea Digital*, 17(3), 53-92.

Durkheim, E. (2003[1987]). *El suicidio*, 37, Ediciones Akal. Madrid.

Fonseca Hernández, C.; Quintero Soto, M. L. (2009). "La Teoría Queer: la de-construcción de las sexualidades periféricas". *Sociológica (México)*, 24(69), 43-60.

Foucault, M. (1978). *The history of sexuality*, 1. Ed. Pantheon Books. Nova York.

Garnier, J. P. (2012). "El derecho a la ciudad desde Henri Lefebvre hasta David Harvey. Entre teorizaciones y realización". *Ciudades*, 15(1), 217-225.

Gaviria, M. (1971). *Campo, urbe y espacio del ocio*. Ed. Siglo XXI, Madrid.

Giddens, A. (1998[1992]). *La transformación de la intimidad*. Ediciones Cátedra, Madrid.

Gobo, G. (2016). "Glocalization: a critical introduction". *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 3(2-3), 381-385.

Goffman, E. (1968). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Ed. Penguin, Harmondsworth, UK.

González Pérez, C. O. (2001). "La identidad gay: una identidad en tensión. Una forma para comprender el mundo de los homosexuales". *Desacatos*, 6, 97-110.

Gregorio Gil, C. (1994). "El grupo inmigrante y su proyecto migratorio: Aspectos psicosociales, culturales y de género". *Psychosocial Intervention*, 3(7), 75-88.

Gregorio Gil, C. (2010). "Debates feministas en el análisis de la inmigración no comunitaria en el estado español. Reflexiones desde la etnografía y la antropología social". *Relaciones Internacionales*, 14, 93-115.

Gregorio Gil, C. (2012). "Tensiones conceptuales en la relación entre género y migraciones. Reflexiones desde la etnografía y la crítica feminista". *Papers 2012*, 97/3, 569-590.

Guasch Andreu, O. (2007 [2000]). *La crisis de la heterosexualidad*. Ed. Laertes, Barcelona.

Guasch Andreu, O. (2008). "Homosexualidad, masculinidades e identidad gay en la tardomodernidad: el caso español". *Mientras Tanto*, 107, 27-47.

Guasch Andreu, O. (2016). "Cuerpo, género y sexualidad: políticas biológicas y diversidad sexual". A: Valcuende del Río, José M.; Vásquez Andrade, Piedad; Marco Macarro, María J. (coords.). *Sexualidades: Represión, resistencia y cotidianidades*. Ed. Aconcagua Libros, Sevilla. Pàg. 39-52.

Guzmán, M. (1997). "«Pa la Escuelita con mucho cuidao y por la orillita»: A Journey Through the Contested Terrains of the Nation and Sexual Orientation". A: Negrón Muntaner, F.; Grosfoguel, R. (1997). *Puerto Rican Jam: Rethinking Colonialism and Nationalism*. University of Minnesota Press, Minneapolis. Pàg. 209-228.

Halberstam, J. (2005). *In a queer time and place: Transgender bodies, subcultural lives*. New York University Press, Nova York.

Harvey, D. (1994). "La construcción social del espacio y del tiempo: una teoría relacional". *Geographical Review of Japan*, 67(2), 126-135.

Harvey, D. (2006). "The Political Economy of Public Space". A: Low, S. i Smith. N. (Eds.) (2006). *The Politics of Public Space*. Routledge, Nova York.

Harvey, D. (2008). "El derecho a la ciudad". *New left review*, 53(4), 23-39.

Hochschild, A. R. (2000). "Global Care Chains and Emotional Surplus Value". A: Hutton, W.; Giddens, A. (eds). *On The Edge: Living with Global Capitalism*. Ed. BCA, Londres. Pàg. 130-146.

Illouz, E. (1997). *Consuming the romantic utopia: Love and the cultural contradictions of capitalism*. University of California Press.

Jiménez, C. I. (2010). "Transnacionalismo y migraciones: aportaciones desde la teoría de Pierre Bourdieu". *Empiria. Revista de metodología de ciencias sociales*, 20, 13-38.

Juliano Corregido, D. (2012). "Género y trayectorias migratorias en época de crisis". *Papers* 2012, 97/3, 523-540.

Kazyak, E. (2011). "Disrupting cultural selves: Constructing gay and lesbian identities in rural locales". *Qualitative Sociology*, 34(4), 561-581.

Kuhar, R.; Švab, A. (2014). "The only gay in the village? Everyday life of gays and lesbians in rural Slovenia". *Journal of homosexuality*, 61(8), 1091-1116.

Lamas, M. (1997). "Nuevos valores sexuales". *Debate feminista*, 16, 146-149.

La Fountain Stokes, L. (2004). "De sexilio(s) y diáspora(s) homosexual(es) latina(s): cultura puertorriqueña y lo nuyoricano queer". *Debate feminista*, 29, 138-157.

Langarita, J. A. (2013). "Apropiaciones furtivas de espacios públicos: intercambio sexual anónimo entre hombres en el entorno urbano". *Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia*, 18 (1), 99-113.

Lefebvre, H. (1975). *De lo rural a lo urbano*. Ed. Península, Barcelona.

Limonad, E.; Monte-Mór, R. L. (2012). "Por el derecho a la ciudad, entre lo rural y lo urbano". *XII Coloquio de Geocrítica, Bogotá*. Pàg. 15.

López, B.; Ramírez, Á. (1994). "Emigración y desarrollo: la geografía de origen de la emigración marroquí a España". A: Martín, L.; Gómez, C.; Arranz, F.; Gabilondo, Á. (eds.). *Hablar y dejar hablar (sobre racismo y xenofobia)*. Ediciones de la UAM, Madrid. Pàg. 115-140.

López Fernández, M. P. (2009). "El concepto de anomia de Durkheim y las aportaciones teóricas posteriores". *Iberofórum. Revista de Ciencias Sociales de la Universidad Iberoamericana*, 4(8), 130-147.

López Murcia, L. M. (2015). *Transitando en La Italia: Trayectorias migratorias de las travestis colombianas, trabajadoras sexuales en Italia, en la década de los noventa*. Tesis Doctoral. Universidad Nacional de Colombia: Bogotá.

Magobunje, A. (1970). "Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration". *Geographical analysis*, 2(1), 1-18.

Martínez San Miguel, Y. (2011). "«Sexilios»: hacia una nueva poética de la erótica caribeña". *América Latina Hoy*, 58, 15-30.

- Matijasevic Arcila, M.T.; Ruiz Silva, A. (2013). "La construcción social de lo rural". *Revista Latinoamericana de Metodología de la Investigación Social*, 5, 24-41.
- Mead, M. (2006 [1935]). *Sexo y temperamento en tres sociedades primitivas*. Ed. Paidós, Barcelona.
- Mogrovejo, N. (2015). *Disidencia sexual y ciudadanía en la era del Consumo Neoliberal: dos estudios de caso: Migración y sexilio político; Madres lesbianas, familias resignificadas: poco sexo, más clase y mucha raza*. Universidad Autónoma de la Ciudad de México.
- Moreno Sánchez, Á.; Pichardo Galán, J. I. (2006). "Homonormatividad y existencia sexual. Amistades peligrosas entre género y sexualidad." *AIBR - Revista de Antropología Iberoamericana*, 1(1), 143-156.
- Morokvašić, M. (1984). "Birds of passage are also women...". *International migration review*, 18(4), 886-907.
- Muxí Martínez, Z. et al. (2011). "¿Qué aporta la perspectiva de género al urbanismo?". *Feminismo/s*, 17, 105-129.
- Núñez, A. (2009). "De la alienación, al derecho a la ciudad. Una lectura (posible) sobre Henri Lefebvre". *Theomai*, 20, 34-48.
- Pailloux, A. L. (2015) "Zone d'aménagement différencié contre « zone à défendre ». Analyse d'une lutte pour l'autonomie dans/de l'espace rural". *Justice spatiale - Spatial justice, Laboratoire Mosaïques*. Université Paris Ouest Nanterre La Défense.
- Parsons, T. (1951[1968]). *The Structure of Social Action*. Ed. The Free Press, Nova York.
- Peña, S. (2010). "Latina/o Sexualities in Motion: Latina/o sexualities research agenda project". A: Asencio, M. (Ed.). *Latina/o sexualities: probing powers, passions, practices, and policies*. Rutgers University Press. Pàg. 188-206.
- Pichardo Galán, J. I. (2003). "Migraciones y opción sexual". A: Guasch, O.; Viñuales, O. (Coord.). *Sexualidades, diversidad y control social*. Ed. Bellaterra. Barcelona. Pàg. 277-297.
- Prat, J. (1997). *El estigma del extraño: un ensayo antropológico sobre sectas religiosas*. Ed. Ariel Antropología. Barcelona. Pàg. 140-177.
- Preciado, P. B. (2007). "Biopolítica del género". VV. AA., *Biopolítica*, Buenos Aires: *Ají de Pollo*.

Restrepo Pineda, J. E. (2013). "Sexualidades migrantes. La experiencia migratoria de los hombres homosexuales y bisexuales colombianos en España". *Revista Latinoamericana de Estudios sobre Cuerpos, Emociones y Sociedad*, 1(11), 35-48.

Reyes Urbano, J. (2015). *Evolución histórica de la migración internacional contemporánea*. Vol. 1, Universidad Iberoamericana.

Rich, Adrienne (1980). "Heterosexualidad obligatoria y existencia lesbiana." *DUODA: estudis de la diferència sexual*, vol. 10, traducció de 1996, pàg. 15-48.

Rionda Ramírez, J. (2008). "Pensar la ciudad desde la óptica del territorio". *Urbano*, 11(17), 76-82.

Roca Girona, J. (2007). "Migrantes por amor. La búsqueda y formación de parejas transnacionales". *AIBR: Revista de Antropología Iberoamericana*, 2(3), 430-458.

Roca Girona, J.; Soronellas Masdeu, M.; Bodoque Puerta, Y. (2012). "Migraciones por amor: diversidad y complejidad de las migraciones de mujeres". *Papers: revista de sociología*, 97(3), 685-707.

Roldán Dávila, G. (2012). "Una aportación ignorada de la teoría neoclásica al estudio de la migración laboral." *Migración y desarrollo*, 10(19), 61-91.

Sáez, J.; Carrascosa, S. (2011). *Por el culo. Políticas anales*. Ed. Egales, Barcelona/Madrid.

Sáez, J. (2017). "Conferència: El capitalisme rosa o la mercantilització dels nostres cossos". *I Jornades LGBTI dels Països Catalans*. Crida LGBTI. Barcelona.

Salguero, M. A. (2016). "Masculinidad, sexualidad y reproducción como procesos relacionales de género en la articulación de identidades". A: Valcuende del Río, J. M.; Vásquez Andrade, P.; Marco Macarro, M. J. (Coord.). *Sexualidades. Represión, resistencia y cotidianidades*. Ed. Aconcagua. Sevilla. Pàg. 293-305.

Sánchez Torrejón, M. B. (2013). "La heterosexualidad como categoría política de control: desde Simone de Beauvoir hasta Judith Butler". *Educación y humanismo*, 15(24), 170-183.

Sebastián Figueroa, J. (2008). "Exilio interior y subjetividad pos-estatal: «El Gaucho insufrible» de Roberto Bolaño". *Revista Chilena de Literatura*, 72, 149-161.

Sennett, R. (1994[1997]). *Carne y piedra. El cuerpo de la ciudad en la civilización occidental*. Ed. Alianza, Madrid.

Silvestre Rodríguez, J. (2002). "Las emigraciones interiores en España durante los siglos XIX y XX: una revisión bibliográfica". *Ager, Revista de Estudios sobre Despoblación y Desarrollo Rural*, 2, 227-248.

Simmel, G. (2005). "La metrópolis y la vida mental". *Bifurcaciones*, 4, 1-10.

Tejeda, J. L. (2011). "Biopolítica, control y dominación". *Espiral, Estudios sobre Estado y Sociedad*, 18(52), 77-107.

Tin, G. L. (2008). *L'invention de la culture hétérosexuelle*. Editions Autrement, París.

Urzúa Bastida, V. (2012). "El espacio público y el derecho a excluir". *Atehenea Digital*, 12(1), 159-168.

Vela, M. E.; Echalecu, C.; Gómez, M. (2001). "La invisibilidad de las lesbianas". *Gesto*, 1, 28-37.

Velho, G. (2000). "Individualismo, anonimato e violência na metrópole". *Horizontes antropológicos*, 6(13), 15-29.

Vidal-Ortiz, S. (2013). "Más allá de la nación. La sexualidad y el género como ejes centrales de migración". *Maguaré*, 27(1), 195-213.

Vidarte, P. (2007). *La ética marica*. Ed. Egales, Madrid.

Warner, M. (1991). "Introduction: Fear of a queer planet". *Social text*. Pàg. 3-17.

Weston, K. (1995). "Get thee to a big city: Sexual imaginary and the great gay migration". *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 2(3), 253-277.

Weston, K. (1998). *Long slow burn: Sexuality and social science*. Ed. Routledge, Nova York.

Wirth, L. (1962). *El urbanismo como modo de vida*. Ediciones 3, Buenos Aires.

Wittig, M. (1992). *El pensamiento heterosexual y otros ensayos*. Ed. Egales, Madrid. Pàg. 45-57.

Žižek, S. et al. (1994). *Ideología. Un mapa de la cuestión*. Ed. Paidós, Buenos Aires.